

úřad
pro ochranu
osobních
údajů

informační bulletin

1 / 2015

Co s ní?

Mám na mysli ochranu osobních údajů. Za téměř čtrnáctileté působení v roli tiskové mluvčí Úřadu pro ochranu osobních údajů jsem měla možnost sledovat zajímavou sinusoidu náhledu na jejich ochranu. Ač se přiznává, že ta patří mezi základní lidská práva, stává se poněkud často hříčkou v chápání laiků, právních odborníků a bezpečnostních složek. Tu je brána s pohrdlivým nadhledem, tu je osobním údajům přiznána mimořádná důležitost, tu se ochrana osobních údajů stává záminkou k vymáhání jiného práva.

Pohled ze strany mediálního zájmu evidentně kopíruje popsany reliéf zájmu o ochranu osobních údajů a napájí se s chutí z podhoubí dnešní doby štouravé.

Mimořádně závažný ale se mi zdá také fakt, že se ochrana osobních údajů vnímá jako výsostně technický a technicistní problém. Jako takový nepochybně na důležitosti za těch čtrnáct let, za nimiž se ohlížím, nabyla. A chápavý dialog mezi právem a technikou dostává rozměr přímo civilizační důležitosti. Proto také by měl nacházet svůj odraz v oblasti vzdělávání.

Přitom jako by vše opravdu zůstávalo stále více na povrchu a skutečné důvody pro ochranu osobních údajů – tohoto klíče k soukromí, jak zní Úřadem pro ochranu osobních údajů léta užívané vyjádření usnadňující laické pochopení ochrany osobních údajů – mizely v mlze historie.

Čirá instrumentalita v rychlé současnosti ani v mnoha jiných oblastech života dnešních lidí nepřináší kromě povrchnosti nic jiného.

*A tak, nemohu si pomoci, ale zní mi jako velmi naléhavý úvod dvou bostonských právníků k zásadnímu právnímu pojednání o pojetí práva na soukromí z roku 1890. Tehdy Samuel D. Warren a Louis D. Brandeis započali právní rozbor *The Right to Privacy* slovy: “That the individual shall have full protection in person and in property is a principle as old as the common law; but it has been found necessary from time to time to define anew the exact nature and extend of such protection. Political, social, and economic changes entail the recognition of new rights, and the common law, in its eternal youth, grows to meet the new demand of society.”*

*Že se tak stane v době současných velkých barbarských ohrožení a nárůstu silných hlasů dožadujících se omezení práv na soukromí v zájmu větší a vždy znovu tragicky selhávající bezpečnosti, si jistá nejsem. Přesto ale musím sdílet naději vyslovenou Karlem Popperem v díle *Otevřená společnost a její nepřítelé*, totiž že nedojde „k návratu do klece uzavřené společnosti a k založení, jednou provždy, dokonalé zoologické zahrady téměř dokonalých opic.“*

K tomu je dle mého názoru ochrana osobních údajů, potažmo soukromí, naprosto nezbytná.

PhDr. Hana Štěpánková
tisková mluvčí Úřadu pro ochranu osobních údajů
v letech 2000 až 2014

PhDr. Hana Štěpánková pracovala jako tisková mluvčí Úřadu pro ochranu osobních údajů od roku 2000 do roku 2014. V letech 2006 – 2014 působila jako zástupkyně ČR v expertním výboru pro ochranu osobních údajů Rady Evropy ve Štrasburku (od roku 2009 byla jeho první místopředsedkyní). Podílela se na přípravě modernizované Úmluvy č. 108. Zastupovala ÚOOÚ na mezinárodních konferencích frankofonní skupiny ochránců osobních údajů v Paříži, Monte Carlu



a Dakaru. Studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, na Alliance française v Paříži a na Swan School v Oxfordu. Absolvovala stáž v deníku *Le Monde* a na mezinárodním oddělení University of Oxford. Profesně působila jako profesorka na gymnáziu, redaktorka v nakladatelství a v kulturních periodikách (*Kmen*, *Tvar*, *Lettre Internationale*), jako komunikátor Central European University Prague a Českého výboru pro UNICEF, jako dramaturgyně a projektová manažerka v ČT. Publikuje překlady z francouzštiny a ruštiny (prózu, filozofickou literaturu, poezii, dětskou literaturu).

(Volný překlad citátu uvedeného na předcházející stránce: Právo jedince na plnohodnotnou ochranu osobnosti a majetku je princip starý jako právo zvykové. Jeví se však nezbytným čas od času nově definovat přesnou povahu a rozsah této ochrany. Politické, společenské a hospodářské změny s sebou nesou přiznání nových práv a zvykové právo, ve svém věčném mládí, se vyvíjí, aby odpovídalo novým požadavkům společnosti.)

I. OZVĚNY 36. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE KOMISAŘŮ OCHRANY DAT A SOUKROMÍ

konané ve dnech 13. – 16. října 2014 na ostrově Mauricius; A World order for data protection – our dream coming true? (Jednotný celosvětový řád ochrany dat – stává se náš sen již skutečností?)

Ve dnech 13. – 16. října 2014 se na ostrově Mauricius, pod záštitou mauricijského předsedy vlády, konala 36. mezinárodní konference komisařů ochrany dat a soukromí nazvaná Jednotný celosvětový řád ochrany dat – stává se náš sen již skutečností? (A World order for data protection – our dream coming true?). Konferenci hostil a řídil mauricijský úřad pro ochranu osobních údajů (Mauritian Data Protection Office) v čele s komisařkou paní Drudeishou Madhubovou. Více informací o konferenci je k dispozici na webových stránkách <http://www.privacyconference2014.org/en>.

Českou republiku na této konferenci reprezentovali předseda českého Úřadu pro ochranu osobních údajů RNDr. Igor Němec a ředitel odboru legislativy a zahraničních vztahů Mgr. Josef Prokeš.

Výzvy k hledání nových řešení digitálního věku v ochraně soukromí

Setkání na africkém kontinentu v příjemném a poklidném mezinárodním středisku Balac-lava nedaleko hlavního města Republiky Mauricius Port-Louise bylo pro komisaře a odborníky národních úřadů pro ochranu osobních údajů z celého světa pozitivní a tvůrčí platformou k diskusi a k řešení aktuálních a palčivých témat oboru.

Jaké jsou cíle konference, co vyjadřuje motto setkání a jaká poselství vyplývají z jedné delegátů? Odpovědi a další podněty z oblasti změn a vývoje v ochraně osobních údajů přinášejí tři stěžejní a vzájemně propojené rezoluce přijaté na závěrečném zasedání konference zaměřené především na problematiku digitálních informací, otázku „Velkých dat“ (Big Data) a sledovací systémy. Jedná se o následující rezoluce¹⁾:

Mauritius Declaration on the Internet of Things
(Mauricijská deklarace k Internetu věcí)
Resolution Big Data
(Rezoluce k Big Data)
Resolution Privacy in the Digital Age
(Rezoluce k soukromí v digitálním věku)

Výše uvedené dokumenty svým obsahem nejsou jen shrnutím postojů, ale i výzvou k novým a účinnějším postupům v ochraně soukromí všech obyvatel země v současném digitálním světě a k rozšíření a hledání nových způsobů a cest mezinárodní spolupráce.

Přibližme si některé důležité výzvy z těchto rezolucí:

■ Rezoluce k Internetu věcí má dopad pro výrobce všech produktů uzpůsobených v jakémkoliv podobě zpracovávat osobní údaje. Rezoluce také uvádí, že orgány zodpovědné za ochranu osobních údajů se dohodly na tom, že se Internet věcí musí plně realizovat v rámci stávajících i budoucích zákonů o ochraně osobních údajů.

■ Ze závěrů rezoluce k Big Data vyplývá, že konference trvá na tom, aby veškeré postupy a praktiky v rámci Big Data probíhaly v souladu s danými zásadami ochrany osobních údajů užívanými v rámci zpracování „běžných“ dat. Ve svých postojích k Big Data je však ještě důraznější a trvá na nezbytnosti důsledně posuzovat dopady na soukromí, a to především v případech, kdy nástroje Big Data vyžadují nová nebo neobvyklá využití osobních údajů. Rezoluce také vyzývá k vývoji a zavádění Big Data technologií v souladu s principy Privacy by Design.

■ V rezoluci k soukromí v digitálním věku vyzývají komisaři národních úřadů pro ochranu osobních údajů všechny členy konference, aby se vždy plně zasazovali za to, aby jakékoliv elektronické sledovací systémy v jejich zemích byly v souladu alespoň se základními principy ochrany osobních údajů a soukromí tak, jak bylo stanoveno například v mezinárodních standardech přijatých v roce 2009 v Madridu a v Úmluvě 108. A v případě potřeby i tak, že budou hledány další účinné pravomoci. Dále byli delegáti vyzýváni k aktivní účasti na národních a mezinárodních diskusích a dialozích všech zúčastněných stran k otázkám sledovacích systémů.

Dalšími přijatými dokumenty jsou Rezoluce k prosazování spolupráce (Resolution on Enforcement Cooperation) a Dohoda o přeshraniční globální spolupráci (Global Cross Border Enforcement Cooperation Agreement). Oba zmíněné dokumenty vysílají signály ke zvýšení spolupráce.

Mauricijská 36. mezinárodní konference komisařů ochrany dat a soukromí proběhla v příjemné, přátelské a pracovní atmosféře. Delegáti ve svých příspěvcích otevřeně mapovali a hodnotili situaci v ochraně osobních údajů jak v jednotlivých zemích, tak i v globálním měřítku, upozorňovali na radikálně narůstající množství průniků do soukromí nás všech, vyplývající ze zavádění stále sofistikovanějších a agresivnějších technologií. Diskutovali také o změnách a posunech v chápání a vnímání pojmu soukromí a osobní údaj v kontextu všech těchto změn. Současně v diskusích hledali řešení a možné nové způsoby spolupráce a možnosti zavádění i nových pravomocí.

Příští mezinárodní konference komisařů ochrany dat a soukromí, v pořadí již 37., se bude v roce 2015 konat v Amsterdamu – a tak přejme nám všem, aby se „ochráncům soukromí“ podařilo v co největší míře realizovat předsevzetí a řešení přijatá na konferenci na ostrově Mauricius v roce 2014.

*RNDr. Igor Němec
předseda Úřadu pro ochranu osobních údajů*

Poznámka:

¹⁾ Více k přijatým rezolucím je k dispozici na

<http://www.privacyconference2014.org/en/about-the-conference/resolutions.aspx>.

Změny ve vnímání soukromí a ochrany osobních údajů v „postsnowdenovském“ světě

Převážná část konference byla zaměřena na objasnění změny v pojmání bezpečnosti a soukromí v oblasti informačních technologií a telekomunikací v posledních letech. Sledování komunikací a společenských aktivit na internetu, zejména ve vyspělých průmyslových zemích, přesáhlo míru, kterou si většina lidí dokázala představit, a navíc způsobem, který překročil meze ústavou a zákony daných pravidel pro taková sledování. Způsoby kontroly a vyhodnocování při probíhajícím zpracování údajů se ukázaly jako nedostatečné, mizivé nebo míjející se účinkem.

Až příliš často bylo na konferenci připomenuto, jak běžně jsou dnes velká privátní úložiště (a komunikační linky soukromých firem) otevírána pro potřeby různých bezpečnostních úřadů, a to na základě rutinních pokynů, bez svolení soudů či dohledu jiných institucí. Digitální technologie podstatným způsobem sledování informací zlevnily a umožnily je provádět v obrovském měřítku, přitom však chybí vyhodnocení dopadů všech nových postupů – to pak vyvolává otázky, jak jsou ošetřena případná rizika nejen v oblasti ochrany osobních údajů.

Ohlas v řadě vystoupení našel také rozsudek Soudního dvora EU týkající se „práva být zapomenut“. Jsou široce dostupné nástroje pro realizaci takového práva na internetu? Znamená to v širším slova smyslu právo na plnou kontrolu nad vlastní minulostí, a tak i právo na řádné zpracování historických a archivních údajů?

V souhrnu z řady příspěvků na konferenci zazněla deziluze i obava nad výsledným stavem ochrany dat v „postsnowdenovském“ světě i nad způsobem, jak hluboce byla narušena či ignorována dosavadní pravidla ochrany soukromí a osobních údajů. S moderními technologickými nástroji pro zpracování a ochranu „velkých“ dat, např. anonymizací a pseudonymizací, není dosud zkušenost. Bylo zmíněno několik analýz, výzkumů a návrhů opatření zkoumajících bezpečí a důvěru v prostředí internetu, tolik potřebných pro digitální ekonomiku. K jejich promítnutí do praxe, za stavu rozdílného pojmání soukromí v USA na jedné straně a ve státech EU na druhé straně, však povede složitá cesta.

*Mgr. Josef Prokeš
ředitel odboru legislativy a zahraničních vztahů
Úřadu pro ochranu osobních údajů*

II. COOKIES Z HLEDISKA SOUKROMÍ UŽIVATELŮ INTERNETU

Pohled Úřadu pro ochranu osobních údajů

Úřad pro ochranu osobních údajů jako regulátor pro oblast zpracování osobních údajů se zabývá mj. i problematikou tzv. cookies, resp. jejich vztahu k ochraně soukromí uživatelů internetu. Úřad si je vědom významu či v určitých případech i nezbytnosti cookies při zajišťování některých služeb, podle jeho názoru však nelze podceňovat ani možné negativní dopady do soukromí uživatelů či přímo zneužívání této technologie k neoprávněnému a nepřiměřenému shromažďování a využívání informací o chování uživatelů internetu. I s ohledem na existující právní stav a evidentní rozpor mezi evropskou a českou právní úpravou a z ní vyplývající nejistoty adresátů právních norem, Úřad hodlá před tím, než případně přistoupí k uplatnění svých dozorových kompetencí vůči jednotlivým provozovatelům webových stránek, přinést alespoň základní informace a zahájit veřejnou debatu k této otázce.

Úřad se pochopitelně využíváním tzv. cookies zabývá a bude zabývat právě z pohledu ochrany soukromí a souvisejícího zpracování osobních údajů. V žádném případě však

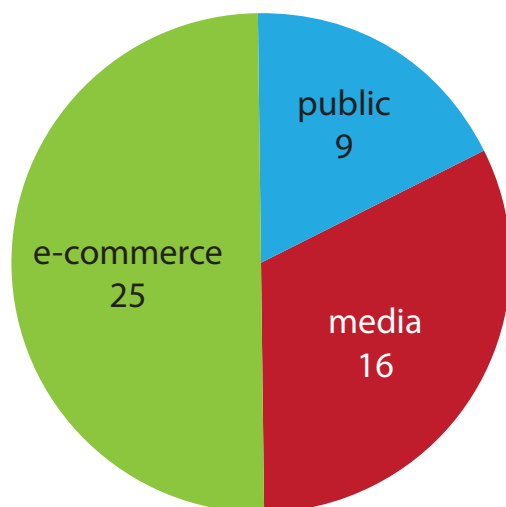
nechce otázku cookies a obdobných nástrojů v tomto směru zužovat či chápat izolovaně. Věří, že právě komplexní přístup může přispět k tomu, aby praxe českých subjektů byla v maximální možné míře vyvážená a zohledňovala všechny relevantní zájmy dotčených subjektů.

Využívání cookies na českých webech a role Úřadu pro ochranu osobních údajů

V průběhu roku 2014 došlo v rámci technologické podskupiny WP29 k dohodě na společném testu technologie cookies. Cookies, malé datové soubory, jsou při návštěvě určité webové stránky ukládány na koncových zařízeních uživatelů připojených k internetu. Uživatelé tímto způsobem zanechávají stopu o své činnosti v prostředí internetu, ze které mohou provozovatelé cookies získat užitečné informace. Tyto informace jsou částečně potřeba k zajištění funkčnosti webových stránek, např. při přihlášení do e-mailového účtu (tzv. session cookies). Některé cookies slouží pro účely nezasahující do soukromí konkrétních uživatelů. Konečně část těchto uložených informací slouží k marketingovým a reklamním účelům a soukromí uživatelů se již bezprostředně dotýká. Nezanedbatelná část cookies shromažďuje informace o chování konkrétních uživatelů, typicky vytváří profily jejich chování na internetu za účelem adresného marketingu.

Kolegy z Velké Británie byl připraven skript, tedy jakýsi scénář, podle kterého lze provádět automatizovaný test ze seznamu webových adres. Po odladění některých chyb jsme na začátku září roku 2014 vybrali 50 adres českých internetových stránek (stránek na české doméně obsahující informace v českém jazyce) ze tří oblastí: z veřejného sektoru, z médií a z komerční oblasti.

50 webů dle sektorů

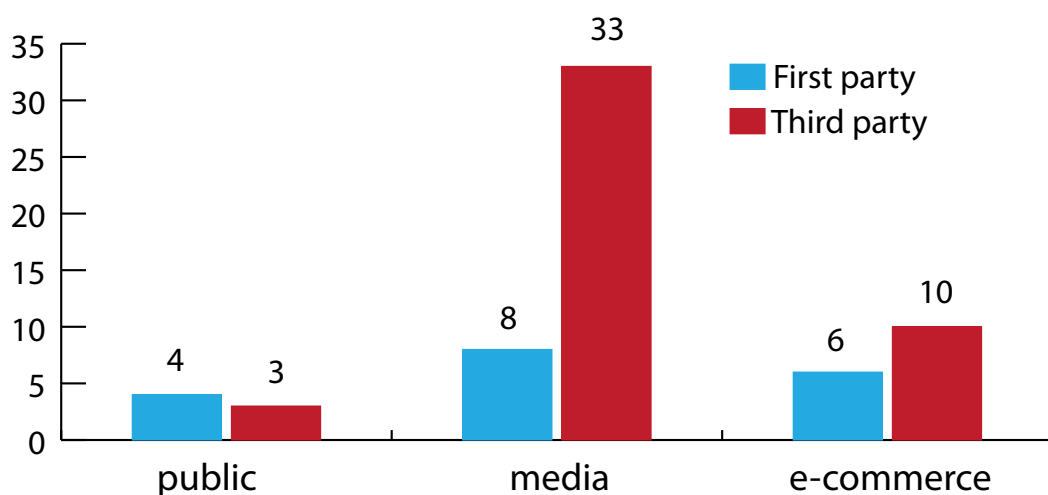


Dne 17. září 2014 došlo k provedení testu, ze kterého jsme se pokusili zpracovat jednoduchou analýzu. Zaměřili jsme se především na dvě oblasti. Jednak na cookies třetích stran odlišných od provozovatelů navštívených webů (tzv. third party cookies), jedná se např. o reklamní systémy doubleclick.net nebo rubiconproject.com. Jednak jsme se zaměřili na dobu expirace, tedy dobu, dokdy jsou informace uložené u uživatele z pohledu provozovatele dané stránky platné a využívány. V rámci technologické podskupiny WP29 byly výsledky porovnány i s výsledky z ostatních zemí a dále analyzovány. Byly porovnány průměrné počty jednotlivých druhů cookies (cookies nezbytné k funkčnosti webu, cookies využívané provozovatelem navštíveného webu, cookies třetích stran) nebo minimální, průměrné a maximální doby platnosti (expiry time) cookies.

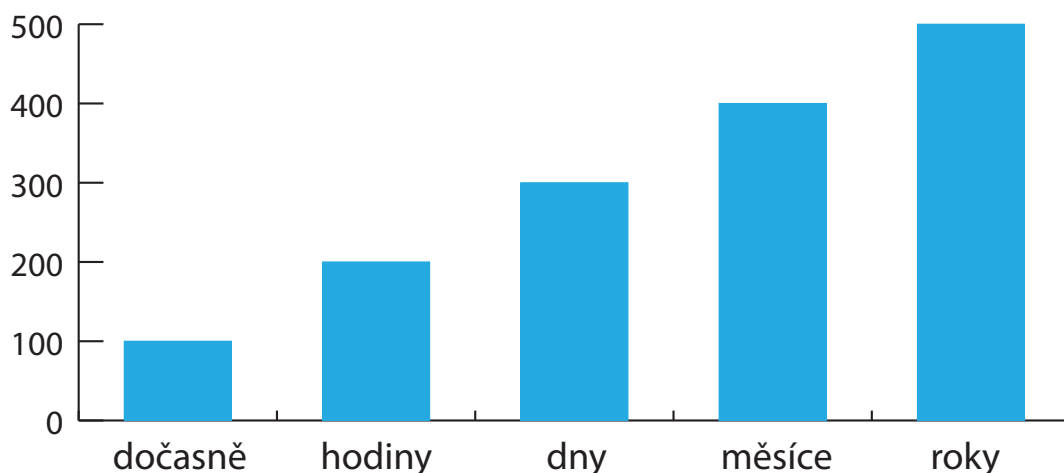
Z hlediska průměrného počtu cookies je nejzajímavější porovnání počtu cookies třetích stran. V sektoru médií je jejich průměrný počet v řádu několika desítek. Maximální počet přítom u cookies třetích stran byl 190, a to na zpravodajských webových stránkách.

Při pohledu na dobu platnosti informací v souborech zvaných cookies jsme pro přehlednost rozdělili dobu expirace na dočasné, tedy tzv. session cookies, a následně veškeré ostatní bez rozlišení, zda se jedná o vlastní cookies (first party) nebo o cookies třetích stran (third party). Zde můžeme vidět neúměrné množství cookies, jejichž doba platnosti je v řádu roků. V případě tří komerčních serverů jsme se setkali s dobou platnosti kolem stovky roků. Kromě automatizovaného testu jsme ještě prověřovali informovanost uživatelů o skutečnosti, jakým způsobem daný server používá technologii cookies. Manuální a vizuální prověření nám ukázalo, že na českém webu je obecně poskytování informací o cookies nedostatečné. Uživatelům, kteří navštíví danou stránku poprvé, se většinou informace o způsobu využití cookies nepodaří nalézt. To není způsobeno tím, že by byly tyto informace schovány ve složité struktuře webu, ale že se na daných stránkách prostě nevyskytují. Relevantní informace jsme našli pouze na pětině testovaných serverů.

Počet cookies na web (průměr)



Doba expirace



Právní rámec

Podle relevantní evropské právní úpravy, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (směrnice o soukromí a elektronických komunikacích), je možno tzv. session cookies (cookies nezbytné k funkčnosti webu nebo služby, kterou si uživatel vyžádal) využívat bez souhlasu dotyčného uživatele, ostatní pouze se souhlasem. V případě všech cookies bez ohledu na jejich charakter je nutno plnit informační povinnosti vůči uživateli webových stránek.¹⁾

Uvedená směrnice o soukromí a elektronických komunikacích byla do českého práva transponována v rámci zákona č. 127/2000 Sb., o elektronických komunikacích. Transpozice se nesla prakticky v opačném duchu, když dle uvedeného zákona lze veškeré cookies využívat i bez souhlasu uživatele, resp. až do jeho aktivního vyjádření, že si jejich další využívání nepřeje (opt-out režim). Informační povinnost pak není nutno plnit u session cookies, u ostatních ano.²⁾

Lze říci, směrnice je transponována nepřesně, nedostatečně a v neprospěch uživatele. Při eurokonformním, tzn. evropskému právu odpovídajícím, výkladu je nutno trvat alespoň na důsledném plnění informační povinnosti, v ideálním případě i na získávání souhlasu u těch cookies, které nejsou nezbytné k poskytnutí vyžádané služby, k přenosu zpráv nebo pro samotnou funkčnost daných stránek (session cookies).

Porušení zákona o elektronických komunikacích týkající se využívání cookies není správním deliktem podle tohoto zákona. Pokud jsou cookies využívány ke shromažďování informací vztahujících se k určené či určitelné fyzické osobě, jedná se o osobní údaje a je nutno aplikovat obecný předpis, kterým je zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Při posuzování využívání cookies je nutno posoudit především právní titul (souhlas uživatele) a plnění informační povinnosti, a to při využití eurokonformního výkladu, a dále povinnosti správce dle § 5 odst. 1 písm. d), e) a g), případně též písm. f) zákona č. 101/2000 Sb.; lze rovněž uvažovat o aplikaci § 16 a 27 tohoto zákona.

Shrnutí a další postup Úřadu pro ochranu osobních údajů

Jak vyplývá z provedeného testu, plnění povinností ve vztahu k využívání tzv. cookies obecně není mezi českými provozovateli webových stránek na adekvátní úrovni. Standardem je spíše opak, kdy o cookies nejsou dostupné žádné informace, tím méně pak není vymáhán souhlas s jejich využíváním. Některé webové stránky obsahují alespoň informace o využívání cookies.

Současný stav v České republice neodpovídá evropské ani české (nedostatečně transponované) právní úpravě, a práva uživatelů internetu tak jsou systematicky narušována. Úřad pro ochranu osobních údajů jako regulátor v oblasti ochrany osobních údajů se bude touto situací zabývat. Před samotným přistoupením k individuálnímu výkonu dozoru Úřad zahajuje veřejnou diskusi k tématu, nakolik jsou cookies a obdobné technické nástroje pro život dnešní společnosti nezbytné, vhodné a přiměřené, resp. zda a jak nastavit jejich právní rámec tak, aby jejich nesporné přínosy nebyly oslabovány či znehodnocovány nepřiměřenými zásahy do soukromí lidí. Úřad věří, že uvedené informace přispějí k tomu, aby se správci webových stránek přiblížili právním požadavkům tak, jak jsou výše popsány.

*Mgr. František Nonnemann
ředitel odboru analýzy a zpracování informací ve veřejném sektoru
Úřadu pro ochranu osobních údajů*

¹⁾ Srovnej recitál č. 25 a čl. 5 odst. 3 směrnice o soukromí a elektronických komunikacích.

²⁾ Viz § 89 odst. 3 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.

Cookies v České republice

Současná právní úprava cookies a podobných technologií dle § 89 odst. 3 zákona o elektronických komunikacích je implementací evropské směrnice o soukromí a elektronických komunikacích č. 2002/58/ES. Tato směrnice byla novelizována směrnicí č. 2009/136/ES, jež změnila úpravu dvěma způsoby, a to změnou režimu používání cookies z opt-out na opt-in a zúžením výjimky z informovaného souhlasu. Novela č. 468/2011 Sb., která implementuje změny obsažené ve směrnici 2009/136/ES, však v textu zákona zavedla pouze zúžení výjimky.

V současné době tak česká právní úprava cookies a podobných technologií operuje v režimu opt-out, což znamená, že provozovatel může po informování uživatele nebo účastníka dané technologie užívat do doby, než uživatel nebo účastník vysloví svůj nesouhlas. Evropská směrnice 2009/138/ES však požaduje, aby členské státy zajistily, že předmětné technologie bude možné používat pouze po předchozím souhlasu uživatele nebo účastníka.

Cookies podle unijního práva

Čl. 5 odst. 3 evropské směrnice 2002/58/ES po úpravě směrnicí 2009/136/ES požaduje, aby ukládání informací nebo získávání přístupu k již uloženým informacím v koncovém zařízení účastníka nebo uživatele bylo povoleno pouze pod podmínkou, že dotčený účastník či uživatel poskytl svůj souhlas poté, co mu byly poskytnuty jasné a úplné informace v souladu se směrnicí 95/46/ES. Z této povinnosti stejný odstavec čl. 5 směrnice 2002/58/ES umožňuje výjimku v případech, že jde o technické ukládání nebo přístup výhradně pro potřeby přenosu zprávy prostřednictvím sítě elektronických komunikací, nebo je-li ukládání nebo přístup nezbytný pro potřeby poskytování služby informační společnosti, která je výslovně vyžádána účastníkem nebo uživatelem.

Úprava dopadá i na případy, kdy při použití předmětných technologií nedochází ke zpracování osobních údajů dle směrnice 95/46/ES.¹⁾ Z tohoto důvodu je v předkládaném návrhu změněn termín „údaj“ za širší termín „informace“.

Souhlas s cookies a nastavení prohlížeče

Souhlas, který je čl. 5 odst. 3 směrnice 2002/58/ES vyžadován, odpovídá svojí podstatou souhlasu se zpracováním osobních údajů dle směrnice 95/46/ES a jsou na něj kladeny stejné požadavky. Mezi tyto požadavky patří předchozí informovanost účastníka nebo uživatele. Recitál 66 směrnice 2009/136/ES uvádí jako možné vyjádření souhlasu s použitím cookies nastavení webového prohlížeče. Bruselská poradní skupina WP29 upozorňuje ve svém stanovisku, že toto nastavení je aplikovatelné pouze ve velmi specifických případech.²⁾ Aby se dalo nastavení prohlížeče považovat za projev vůle, musí existovat jistota, že uživatel je s touto možností obeznámen. Toho je nejlépe dosaženo tehdy, když nastavení prohlížeče provede uživatel sám. Pokud prohlížeč přijímá cookies v základním „továrním“ nastavení, není to možné považovat za souhlas uživatele s použitím cookies (chybí projev vůle).

Uživatel navíc často dává nastavením cookies souhlas s jejich použitím dopředu blanketově, bez znalosti účelů zpracování nebo použití předmětné technologie. Takový souhlas tedy není dostatečně vědomý a informovaný, a proto by mohl být neplatný.

Analytické cookies

I z pohledu evropského práva může docházet k paradoxní situaci, kdy by účastník nebo uživatel byl žádán o souhlas se zásahem do svého soukromí použitím technologie popsané v návěští, ačkoli účelem tohoto zásahu by bylo zpracování údajů, ke kterému má provozovatel oprávnění i bez souhlasu. Příkladem takové situace je využívání analytických cookies provozovatele, tedy tzv. „First party analytics“. Zpracování osobních údajů pro potřebu vlastní analýzy využívání webových stránek za účelem jejich zlepšení lze považovat za dostatečný důvod pro zpracování osobních údajů dle čl. 7 písm. f) směrnice 95/46/ES, případně § 5 odst. 2

písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Zásah do soukromí je v tomto případě minimální jak konstatuje WP29 ve svém stanovisku³⁾, a je proto kontraproduktivní formalisticky trvat na udělení souhlasu s použitím této technologie.

*odbor legislativy a zahraničních vztahů
Úřadu pro ochranu osobních údajů*

Poznámky:

¹⁾ V tomto smyslu hovoří i evropská pracovní skupina pro ochranu údajů WP29 ve svém stanovisku 2/2010 k internetové reklamě zaměřené na chování (WP 171) na s. 9.

²⁾ WP29, stanovisko 2/2010 k internetové reklamě zaměřené na chování (WP 171), s. 15-16.

³⁾ WP29, stanovisko č. 4/2012 k výjimce z požadavku na souhlas s cookies (WP 194), s. 10-11.

Příspěvek z pracovní skupiny WP29

Tisková zpráva WP29 k průzkumu cookies

Úřad zpracoval a na své webové stránce <https://www.uoou.cz/tiskova-zprava-wp29-k-pruzkumu-cookies/d-14302/p1=1099> umístil volný neoficiální překlad Tiskové zprávy pracovní skupiny WP29 k průzkumu cookies (původní tisková zpráva WP29 v anglickém jazyce je k dispozici na

http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/press-material/press-release/art29_press_material/20150217_wp29_press_release_on_cookie_sweep_.pdf).

Společný průzkum používání cookies provedený evropskými úřady pro ochranu osobních údajů zjistil zlepšení v informování uživatelů, ale také umístování cookies bez jejich souhlasu.

Průzkum zaměřený na 478 webových stránek, které evropští občané nejvíce navštěvují, ukázal, že řada provozovatelů webových stránek o cookies informuje, ale

1. je jich umístováno velké množství,
2. jejich životnost je příliš dlouhá,
3. provozovatelé mají ještě rezervy v poskytování informací a v získávání platného souhlasu pro použití cookies.

Cookies jsou malé textové soubory ukládané na váš počítač v okamžiku, kdy navštívíte nějakou webovou stránku. Mohou být využity k zapamatování uživatelských informací, zaznamenání položek v nákupním košíku a odhalování toho, jak daná osoba využívá síť. Některé cookies, tzv. cookies třetí strany, mohou být také používány pro řadu účelů včetně zaznamenávání informací o tom, jak uživatel interaguje s dalšími webovými stránkami.

Aktualizovaná směrnice o soukromí a elektronických komunikacích, která vešla v platnost v roce 2011, požaduje, aby provozovatelé získali souhlas s využíváním cookies a podobných technologií, pokud neexistuje opodstatněná výjimka.

Průzkum provedený šesti evropskými úřady pro ochranu osobních údajů z WP29 ve spolupráci se dvěma dalšími evropskými regulátory, kteří mají odpovědnost za prosazování pravidel týkajících se cookies, posoudil mechanismus umístování cookies a vyžadování souhlasu na webových stránkách internetových obchodů, médií a veřejného sektoru.

Klíčová zjištění jsou:

- na zkoumaných webových stránkách bylo umístěno více než 16 000 cookies. Nejvyšší průměrný počet cookies byl zjištěn na stránkách médií (50);
- 22 stránek umístilo více než dvojnásobek průměru (> 100 cookies) ve chvíli, kdy uživatel navštívil jejich domovskou stránku;
- 70 % cookies bylo umístěno třetími stranami a více než polovina z nich byla umístěna pouze 25 doménami;

- bylo zjištěno, že průměrná doba životnosti cookie je mezi 1 – 2 roky, 20 % zjištěných cookies mělo životnost mezi 2 – 5 roky a 374 delší než 10 let. Tři cookies měly životnost do 31. prosince 9999, tedy téměř 8000 let. Vzhledem k tomu, že tato doba může být záměrně provozovatelem při každé návštěvě prodlužována, řada z těchto cookies přesáhne životnost příslušného zařízení;
- 26 % stránek neposkytlo žádnou informaci o použití cookies. Z těch, které informaci poskytly, by v 39 % případů mohla být zlepšena jejich viditelnost a pouze polovina uživatelů byla informována, že cookies byly užívány bez souhlasu;
- pouze 16 % stránek poskytlo uživatelům dostatečnou úroveň kontroly ohledně skupiny cookies vztahujících se většinou k nastavení prohlížeče nebo k nástroji opt-out třetí strany;
- sedm stránek nepoužilo žádné cookies na první stránce.

Pracovní skupina upozorňuje, že někteří provozovatelé webových stránek přijali v souvislosti s cookies kroky směřující k informování uživatelů, ale také upozorňuje, že provozovatelé webových stránek musí získat platný souhlas od svých uživatelů k používání cookies (pokud neexistuje opodstatněná výjimka). WP29 již publikovala dokumenty, které se týkají tématu platného souhlasu k používání cookies vč. stanoviska 4/2012 k výjimce z požadavku na souhlas s cookies a pracovního dokumentu 2/2013 poskytujícího průvodce pro získání souhlasu s využíváním cookies. Pro připomenutí, souhlas, aby byl platný, musí být konkrétní, svobodný a jednoznačný.

Pokud se jedná o využití HTTP cookies, WP29 připomíná, že i další obdobné technologie jsou rovněž podřízeny požadavku platného souhlasu včetně tzv. technologie snímání otisku prstu, jak je popsáno v nedávno vydaném stanovisku 9/2014 o aplikaci směrnice 2002/58/ES na technologie využívající otisk prstu.

Na základě výsledku průzkumu budou na národní úrovni zváženy případné donucovací kroky.

O průzkumu cookies

Průzkum cookies probíhal ve dvou fázích. První fáze byla statistickým posouzením cookies používaných na webových stránkách a jejich technických vlastností. Druhá fáze byla důkladnějším přezkoumáním informací o cookies a mechanismu souhlasu.

Účelem průzkumu bylo zhodnotit současný stav dodržování čl. 5 (3) směrnice č. 2002/58/ES, ve znění směrnice č. 2009/136/ES, z důvodu zpětné vazby, pro diskusi se zainteresovanými subjekty a pro poskytnutí základu pro koordinovanou donucovací aktivitu, která může být požadována.

Zkoumané stránky

WP29 vytypovala jako zkoumané ty oblasti, které považovala za nejvíce rizikové z hlediska ochrany osobních údajů a soukromí pro obyvatele EU. Za zkoumané oblasti byla vybrána média, internetové obchody a veřejný sektor.

Zkoumané webové stránky byly vybrány z 250 jednotlivci nejnavštěvovanějších v každé členské zemi, která se na průzkumu podílela. Bylo rozhodnuto – aby se předešlo případným duplicitám v průzkumu – že webové stránky organizací, které nebyly pevně usazené v některé členské zemi, která se podílela na průzkumu, budou vyřazeny.

Členové průzkumu

Na průzkumu se podílely následující organizace:

Česká republika – Úřad pro ochranu osobních údajů

Dánsko – Erhvervsstyrelsen

Francie – Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés

Řecko – Hellenic Data Protection Authority

Nizozemsko – Authority for Consumers & Markets
Slovinsko – Informacijski pooblaščenec Republike Slovenije
Španělsko – Agencia Española de Protección de Datos
Velká Británie – Information Commissioner's Office

Doplňující informace

Pracovní skupina WP29 je nezávislý dozorový orgán pro ochranu osobních údajů a soukromí, ustavený podle čl. 29 směrnice o ochraně osobních údajů 95/46/ES. Je složena ze zástupců národních dozorových úřadů členských zemí EU, Evropského inspektora ochrany údajů a Evropské komise. Její úkoly jsou popsány v čl. 30 směrnice 95/46/ES a čl. 16 směrnice 2002/58/ES. WP29 je kompetentní k prošetření jakékoli otázky vztahující se ke směrnici o ochraně osobních údajů za účelem přispění k jejich jednotné aplikaci. Tento úkol provádí vydáváním doporučení, stanovisek a pracovních dokumentů. Více informací k pracovní skupině WP29 v anglickém jazyce je k dispozici na http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/index_en.htm.

Názory oslovených odborníků

Cookies z pohledu Ministerstva průmyslu a obchodu

Úvodem si shrňme, co to jsou cookies. Cookies jsou krátké textové soubory ukládané do uživatelského počítače při načtení webové stránky. Soubory cookies jsou na pevný disk počítače automaticky ukládány s nastavením stránek vzdáleného serveru a slouží především k zapamatování některých voleb. Díky nim tak například při opakované návštěvě webové stránky uživatel nemusí znovu zaškrtnout požadované položky nebo nastavovat styl zobrazení. Z druhého pohledu jich však lze také zneužít pro vystopování navštívených stránek a zadaných údajů, server si do nich může uložit prakticky cokoliv. Cookies samy o sobě nejsou přímo vázány na jméno ani e-mailovou adresu. Často ale obsahují přihlašovací údaje do systému a nejsou nijak zabezpečeny, a to včetně shromážděných údajů.

Cookies neznamení nebezpečí pro počítač jako takový. Mohou však být nebezpečné pro ochranu soukromí. Navštívený web si může ukládat do cookies jakékoliv informace, které o návštěvníkovi zjistí. Cookies tak napomáhají postupně zjišťovat zájmy konkrétního návštěvníka, jako například, které stránky navštěvuje, jaké informace vyhledává, jak často daný web navštěvuje. Těchto informací se dá posléze i bez vědomí návštěvníka využívat pro cílenou reklamu, statistické vyhodnocování chování návštěvníků apod.

„V České republice problematiku cookies upravuje zákon o elektronických komunikacích. Podle něho každý, kdo používá síť elektronických komunikací k ukládání údajů nebo získávání přístupu k údajům uloženým v koncových zařízeních, je povinen účastníky nebo uživatele zařízení předem prokazatelně informovat o rozsahu a účelu jejich zpracování. Zároveň je povinen nabídnout jim možnost takové zpracování odmítnout, přičemž tato povinnost neplatí pro technické ukládání nebo přístup výhradně pro potřeby přenosu zprávy prostřednictvím sítě elektronických komunikací, nebo je-li to nezbytné pro potřeby poskytování služby informační společnosti, která je výslovně vyžádána účastníkem nebo uživatelem,“ informuje ředitelka odboru elektronických komunikací MPO Zuzana Chudomelová.

Tedy uživatelé musí být předem jasně a srozumitelně informováni o tom, jaké údaje o nich budou uchovávány. Konkrétně k jakým údajům v jejich počítači bude přistupováno, důvod uchovávání nebo přístupu a také o tom, že toto mohou odmítnout. To neplatí v případě, že toto uchovávání či přístup jsou nezbytné pro přenos zprávy nebo pro zpřístupnění uživatelem požadované služby.

Tato úprava vychází ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací. Tato směrnice vyžaduje poskytnutí informací a získání souhlasu uživatele ještě předtím, než bude cookie uložena či bude získán přístup k již uchovávaným informacím v počítači uživatele. Tento souhlas musí být informovaný a odvolatelný. Uživatelé musí mít k dispozici jasné a srozumitelné informace a tyto informace by jim měly být poskytnuty uživatelsky nejvstřícnějším způsobem.

I když samotný text směrnice hovoří o nutnosti získání souhlasu, příslušný recitál k článku 5 není až tak striktní. Konkrétně stanoví, že „Je proto nanejvýš důležité, aby měli uživatelé, kteří zahajují jakoukoli činnost, která by mohla vést k takovému uchovávaní údajů nebo přístupu k nim, k dispozici jasné a srozumitelné informace. Metody poskytování informací a nabízení práva odmítnout by měly být co možná nejvíce vstřícné vůči uživateli. Je-li to technicky možné a efektivní, může být v souladu s příslušnými ustanoveními směrnice 95/46/ES souhlas uživatele se zpracováním údajů vyjádřen vhodným nastavením prohlížeče nebo jiné aplikace. Vymáhání těchto požadavků by bylo účinnější, pokud by byly posíleny pravomoci příslušných vnitrostátních orgánů.“

„Cílem směrnice tedy není zahrnout uživatele nutností na každé navštívené stránce potvrzovat svůj souhlas, ale umožnit mu jednoduše nepovolit ukládání údajů. Tím, že uživatel tuto možnost nevyužije, de facto vyslovuje souhlas s tím, aby byly cookies ukládány,“ doplnil k tomuto tématu ministr Jan Mládek.

*odbor elektronických komunikací
Ministerstva průmyslu a obchodu*

Odbor elektronických komunikací zajišťuje zejména výkon kompetencí ministerstva podle zákona o elektronických komunikacích, zpracovává návrhy právních předpisů v oblasti elektronických komunikací a zastupuje ČR na evropské i mezinárodní úrovni.

Cookies – dobrý sluha, ale špatný pán

Je všeobecně známo, že třeba takový oheň je dobrý sluha, ale velmi špatný pán. Méně se ví o tom, že podobná analogie nezřídka platí i o užívání některých technologií, a to včetně něčeho tak banálního jako je webový prohlížeč. Pokud nakupujete v e-shopu, vkládáte věci do virtuálního košíku, případně si užíváte „luxus“ sociálních sítí, případně jen na webu hledáte nějakou informaci, vaše počínání zanechává stopy v podobě tzv. cookies¹⁾ (anglicky koláček, oplatka, sušenka), tedy malých datových souborů, které servery z praktických důvodů používají k identifikaci uživatele internetových služeb. Tyto cookies nejsou hrozbou samy o sobě, ale v určitých případech mohou vést k narušení soukromí uživatele, a to zejména v těch případech, kdy představují osobní údaj, což bude ve všech případech, kdy jsou podle své povahy způsobilé identifikovat konkrétního uživatele.

Cookies se automaticky ukládají na disk do adresáře uživatelského profilu, kde mohou pro další servery či aplikace „nasdílet“ celé portfolio údajů o uživateli, včetně např. informace o tom, co si daný uživatel na konkrétní webové stránce zobrazil či nakoupil, jaké má ve vztahu k obsahu čerpané služby osobní preference, jaké jsou jeho přihlašovací údaje, apod. V rozsahu a kvalitě takto ukládaných údajů spočívají jak jejich hlavní výhody, tak i rizika. Na jedné straně mohou být cookies velmi praktickým pomocníkem šetřícím čas uživatele, který tak není nucen poskytovat stále dokola stejné údaje při pouhé změně webové stránky, čímž do jisté míry ulehčují uživatelům práci s takovou stránkou. Na straně druhé však mohou být stejné údaje zneužity ke sledování uživatele, vytvoření jeho profilu obsahujícího informace o tom, jak se na webu dlouhodobě chová, co má rád, případně jaké informace a v jakém počtu obvykle vyhledává.

Pohyb napříč různými webovými stránkami je totiž nezřídka bez faktické možnosti kontroly či znalosti uživatele sofistikovaně monitorován celou řadou reklamních a datově analytických systémů. Zpracování takových dat představuje zcela automatizovanou strojovou záležitost, při níž nemusí vždy docházet k identifikaci konkrétního uživatele, nicméně minimálně dochází k identifikaci konkrétního počítače, případně instalace webového prohlížeče a celé řady dalších doprovodných údajů, které k nepřímé identifikaci nezřídka postačují.

V lepším případě tak mohou být cookies využívány pro kontextovou reklamu šitou na míru konkrétnímu uživatelskému profilu, ať již v reálném čase (např. reklama pobízející k návštěvě restaurace jako důsledek zveřejnění záměru restauraci navštívit), tak i s historickou perspektivou (např. reklama dlouhodobě cílená na zálibu uživatele ve sportu apod.).

V horším případě pak může dojít k zásahu do soukromí uživatele ve formě plíživého a dlouhodobého stupňovaného sledování (tracking), jež v extrémních případech vede k vytváření tzv. osobního profilu, ze kterého lze získat údaje nejen o minulých aktivitách konkrétního uživatele, ale s vysokou mírou pravděpodobnosti i předvídat jeho aktivity budoucí.

Zpracování cookies se samozřejmě neodehrává v právním vzduchoprázdnu. Obvykle je tento proces realizován na informovaném, případně formálně-smluvním základě. Většina webových stránek a většina poskytovatelů online služeb zveřejňuje své podmínky spojené s danou službou. Tyto podmínky bývají pojmenovány různě, někdy jako „licenční smlouvy s koncovým uživatelem“, „lhůty a podmínky“, „podmínky služby“ nebo prostě jen „podmínky“ a jejich význam spočívá v tom, že mají uživatele smluvně zavázat. Podmínky mohou být zobrazeny v podobě tzv. „clickwrap“ smluv, tedy smluv odsouhlasených kliknutím na políčko „souhlasím“, nebo jim podobných „browsewrap“ smluv, které se považují za uzavřené pouhým procházením určitých stránek (objeví se oznámení ve spodní části stránky, které uživatele zaváže k dodržování podmínek a jeho souhlas se považuje za udělený, pokud stránku dále prochází), a případně i tzv. „cookiewrap“ smluv, kdy se souhlas uživatele ukládá v podobě cookies a použije se při další návštěvě stránek.

Tyto online uzavírané smlouvy se stávají natolik obvyklé, že z pohledu průměrného uživatele je vysoce nepraktické (nikoliv však nemožné), aby četl vše, co „akceptuje“. Ostatně i z provedených studií vyplývá, že naprostá většina uživatelů se s obsahem těchto smluv odmítá seznámit a zcela tento právní rozměr závazku ignoruje.²⁾ Navzdory této realitě, získávají si tyto formy smluv stále větší uznání ze strany praxe, včetně té rozhodovací, čímž nepřímo podřívají tradiční teorie uzavírání smluv³⁾ a informovaného souhlasu.⁴⁾

Pro rozbor tradiční ochrany soukromí v tomto prostředí to znamená, že takovému přístupu uživatele, který je v rozporu s jasnými podmínkami takto uzavíraných online smluv, nemusí být poskytnuta přiměřená soudní či jiná ochrana soukromí. V praxi je však vysoce pravděpodobné, že soud či jiný orgán ochrany bude respektovat tuto zdánlivou autonomii vůle stran a zcela upřednostní obsah takového závazku (smlouvy), přičemž otázce seznámení se s obsahem smlouvy nebude věnovat zvýšenou pozornost. Samotný obsah takto uzavíraných smluv může být kvalifikován jako poměrně nevyvážený, případně nerovný, navíc vytváří evidentní prostor k případnému budoucímu zásahu do soukromí jednotlivců. Jde navíc o praxi natolik rozšířenou, že ji zcela jistě nelze označit za výjimečnou, naopak stoupá riziko, že právě tímto způsobem dochází k postupnému snižování určitého existujícího standardu v očekávání ochrany soukromí. Praxe tak nepochybně postupně mění standardy očekávání ochrany soukromí, na což musí nutně reagovat i právní úprava.

Závěrem nutno připomenout, že údaje jsou zpracovávány ve vysoce globálním prostředí, přičemž samotný způsob zpracování je obvykle natolik neprůhledný, že naprostá většina uživatelů nemá a ani nemůže mít základní přehled o tom, jaké údaje a kdo je zpracovává. Údaje tohoto typu jsou jako zvířátka, žijí zejména v kontextu, sofistikovaným propojováním těchto kontextů jsou pak vytvářeny další informace, přičemž možnosti navazující datové

analýzy se stále zdokonalují a v současné době neznáme ani jejich technologické hranice. Z pohledu dlouhodobého užití těchto dat lze samozřejmě jejich použitelnost v čase technologicky omezit, nicméně vzhledem k jejich stoupajícímu komerčnímu významu a fakticky nulovým nákladům na jejich archivaci to nebude účelné bez jasného veřejnoprávního donucení. Zdá se tedy, že elektronická data budou člověka provázet od kolébky až po rakev, vše navíc bez jasného rámce a jednoznačné regulace. No a jak známo, internet, na rozdíl od člověka, nezapomíná.

*JUDr. Ján Matejka, Ph. D.,
zástupce ředitele Ústavu státu a práva AV ČR, v. v. i*

JUDr. Ján Matejka, Ph. D., působí jako vedoucí oddělení soukromého práva a zástupce ředitele Ústavu státu a práva Akademie věd ČR, v. v. i., kde se věnuje zejména problematice práva duševního vlastnictví, informačních a komunikačních technologií. Dále také pedagogicky působí na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy a jako člen Rozkladové komise Úřadu pro ochranu osobních údajů (od r. 2004). Je členem redakčních rad právnických a právně orientovaných časopisů, zejména časopisů Právník, Všehrd, Revue pro právo a technologie, DSM, ITpravo.cz, aj. Pravidelně publikuje v časopisech Právník, Bulletin advokacie, Právní rozhledy a na Internetu. Je autorem více jak 100 odborných a popularizujících prací. Působí rovněž jako samostatný advokát.

Poznámky:

- ¹⁾ K tomu více viz např. http://cs.wikipedia.org/wiki/HTTP_cookie.*
- ²⁾ K tomu více viz MATEJKA, J. *Internet jako objekt práva: hledání rovnováhy, autonomie a soukromí*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2013, ISBN 978-80-904248-7-6, 256 s., Dostupné /on-line/ z: https://knihy.nic.cz/files/nic/edice/jan_matejka_ijop.pdf.*
- ³⁾ PRESTON, B. a T. CROWTHER. *Infancy Doctrine Inquiries*. Santa Clara Law Review. 2012, vol. 52, s. 47.*
- ⁴⁾ *Souvisejícím důsledkem smluvní volnosti je rovněž skutečnost, že cookies jde samozřejmě vypnout případně omezit, a to přímo v nastavení prohlížeče, což dopad do soukromí v mnoha případech snižuje, nicméně řada stránek či služeb zapnuté cookies vyžaduje a jde o podmínku poskytnutí této služby.**

Soubory cookies z pohledu Seznam.cz

V lednu roku 2012 představila Evropská komise návrh nařízení o ochraně osobních údajů s cílem modernizovat stávající právní rámec vymezený dvacet let platnou směrnicí 95/46/ES. Nová právní úprava bude mít dopad na všechny subjekty, které při své profesní či obchodní činnosti zpracovávají osobní údaje fyzických osob a určují způsob jejich zpracování. A tedy nejen na firmy z oblasti informačních a komunikačních technologií, které jsou v souvislosti s ním nejčastěji zmiňované.

Přestože se v nařízení objevuje řada sporných opatření (IP adresa jako osobní údaj; vyjádření souhlasu; profilování; zpracování údajů osob mladších 13 let; přenositelnost dat; ohlašování narušení bezpečnosti osobních údajů ...), největší pozornosti se dostává on-line identifikátorům, především tzv. souborům cookies. V ČR si ostatně nařízení vysloužilo přezdívku „sušenkový zákon“ (z anglického výrazu pro sušenku – cookies).

A začneme stručným uvedením do problematiky. Cookies jsou malé soubory, které internetový prohlížeč ukládá do koncového zařízení v momentě načtení webové stránky. Při další návštěvě stejné stránky odešle prohlížeč soubory cookies zpět té původní, nebo se soubory sdílejí s jinou stránkou, schopnou tyto rozpoznat. Soubory cookies obsahují název domény, ze které byly soubory vytvořeny či aktualizovány, název cookies, informaci o délce jejich uložení v koncovém zařízení a hodnotu cookies v podobě náhodně generovaného identifikátoru.

Provozovateli webových stránek jsou soubory cookies běžně používány k provádění řady funkcí:

- pro využívání konkrétních funkcí webové stránky např. v podobě práce s nákupním košíkem v rámci e-shopu, přihlašování se do zabezpečených oblastí webu apod. (nezbytně nutné soubory cookies);
- pro získávání informací o způsobu využívání/ovládání webových stránek ze strany uživatele (výkonové soubory cookies);
- pro rozeznání způsobů voleb uživatelů v podobě zvoleného jazyka, regionu či osobního nastavení webové stránky – personifikace stránky (funkční soubory cookies);
- k doručování reklamy, která se váže na předchozí aktivity uživatele na internetu (cílené a reklamní soubory cookies).

Z hlediska délky uložení v koncovém zařízení rozeznáváme dočasné (mažou se s uzavřením okna prohlížeče) a trvalé soubory cookies (doba životnosti je definována přímo v souboru samotném). Dalším kritériem pro rozlišení je zdroj původu, dle kterého tyto dělíme na vlastní a cizí soubory cookies. Zatímco první pochází ze zobrazeného webu, druhé mají primární původ v reklamách z webu třetích stran. Z jednoho serveru navíc může být zasláno několik souborů cookies.

Hovoříme-li v případě souborů cookies o několika druzích s rozdílným využitím, délkou životnosti a původem vzniku, není tato skutečnost v debatách na evropské úrovni vůbec reflektována. Na všechny cookies je primárně nahlíženo optikou „cílených a reklamních souborů cookies“, které jsou navíc prezentovány zcela jednostranně. Ani jejich využívání však není v rozporu se stávající právní úpravou ochrany osobních údajů. Snad nejvíce kritizované cílení je ostatně prováděno pouze na základě pohybu cookies po webových stránkách, a to dle číselných kombinací navštívených stránek. Žádným způsobem tak není spojeno s registrací či osobními údaji uživatele.

V evropských debatách obecně opomíjenou je možnost uživatelského nastavení prohlížeče ve vztahu k souborům cookies. V několika málo krocích, které zvládne běžný uživatel počítače v řádu desítek sekund, je možno z vlastního koncového zařízení rozhodnout o blokování či využívání souborů cookies. Každý z internetových prohlížečů má navíc na webových stránkách svého poskytovatele snadno dohledatelný návod, jak s cookies dle vlastního uvážení naložit.

Pokud bychom za Seznam.cz měli vyjádřit základní důvody, proč nepovažujeme soubory cookies za osobní údaje, uvedli bychom následující:

- soubory cookies neukládají informace o konkrétní fyzické osobě;
- velmi často dochází ke smazání či přenastavení cookies;
- každý prohlížeč si nastavuje svoje vlastní soubory cookies;
- na jednom koncovém zařízení může být ve stejný čas více souborů cookies;
- soubory cookies jsou pouze identifikátory prohlížeče (není tedy možné rozpoznat, zda u prohlížeče pracuje pouze jedna osoba, nebo se tam stíhá osob více);
- dočasné soubory cookies dokonce zaniknou v momentě uzavření okna prohlížeče.

Byť ve světle vývoje posledních let chápeme zvýšenou nervozitu na straně politiků, úředníků i uživatelů samotných, rychlost přijetí pravidel pro ochranu osobních údajů by neměla převážit nad jejich kvalitou. Nařízení totiž na dlouhou dobu vymezí rámec, v němž se všechny strany budou muset po dlouhou dobu pohybovat. Rámec, který bude přes deklarace ze strany EU závazný a právně vynutitelný primárně pro její členské státy. Dle našeho názoru totiž Evropská unie nedokáže zajistit plnou vynutitelnost pravidel pro mimoevropské poskytovatele služeb. Můžeme-li s ohledem na transatlantické vazby věřit v pokrok ve vztahu k USA, v případě čínských, ruských nebo afrických serverů je jejich regulace mimo reálnou schopnost Evropské unie.

Z pohledu společnosti Seznam.cz tak návrh nařízení k ochraně osobních údajů z ledna 2012 prozatím vyznívá ve prospěch promarněné příležitosti vystavět pro všechny důležitou oblast na moderních základech. Namísto jednoduchého rámce, který ponechá odpovídající prostor samoregulaci a umožní reflektovat specifika digitálního prostředí, jsme svědky vytváření diskutabilního mixu obecných tezí a do detailu postihovaných skutečností. Mixu, jehož projednávání navíc doprovází politické tlaky a silná, emotivně zabarvená prohlášení úředníků a poslanců EU, která se často opírají o domněnky bez reálného odborného základu.

Dobrý záměr vystavět ochranu osobních údajů na moderních základech se tak může minout účinkem. Nová pravidla se pro provozovatele internetových služeb i uživatele stanou nikoli podporovanou, ale nutně respektovanou skutečností. V absurdní rovině to může vést k tomu, že internet už nebude místem volného pohybu informací, ale množinou různých registrací a opakovaného potvrzování vyžadujících bannerů. EU se v praxi snadno posune do stavu, že zatímco neustálými informačními okny zatěžovaní uživatelé omezí využívání internetových služeb evropských poskytovatelů na únosné minimum, budou posledně zmínění o svých uživateli vědět a sbírat mnohem více informací, než je tomu v současnosti.

*Mgr. Libor Manda
manažer pro kontakt se státní správou
společnost Seznam.cz*

Mgr. Libor Manda je absolventem politologie a evropských studií na Univerzitě Palackého v Olomouci. V rámci programu Sokrates rovněž studoval na univerzitě v irském Limericku. Praktické zkušenosti průběžně získával ve veřejném sektoru (Ministerstvo pro místní rozvoj, Úřad vlády) i soukromém sektoru (Podnik výpočetní techniky, econet, Microsoft). Pro společnost Seznam.cz pracuje od listopadu roku 2012 jako manažer pro kontakt se státní správou. Ze své pozice se zabývá národní i evropskou digitální agendou, kterou za Seznam.cz odborně zastřešuje a komunikuje.

Cookies – co to je a máme se jich bát?

Cookies jsou soubory, které uchovávají uživatelské nastavení a sledují uživatelské chování na webových stránkách bez jeho vědomí, a které se stahují přímo do prohlížeče. Pokud tedy užíváte více prohlížečů, máte uloženo hned několik cookies nezávislých na sobě. Jsou sice neškodné z hlediska virů, problém ovšem může nastat s ochranou soukromí.

V zahraničí je běžné, že téměř pokaždé, kdy vstoupíte na novou webovou stránku, vyskočí na vás obrázek či lišta s otázkou, zda chcete ze stránky přijímat soubory cookies. U nás je toto informování uživatelů zatím spíše výjimkou, o čemž si povíme ještě níže.

Existují dva typy souborů cookies. Cookies prvních stran jsou soubory, které ukládá zobrazovaná webová stránka a jsou ve většině případů spojené s přihlašovaním, a tedy se zobrazením neveřejného obsahu. Zakázání cookies prvních stran by tedy mělo za následek nefunkčnost přihlášení. Cookies třetích stran jsou soubory, které nejsou ukládány zobrazovanou webovou stránkou, jsou to například soubory ukládané reklamními systémy (Google Adwords, Sklik) nebo analytickými nástroji (Google Analytics).

Jak na cookies reaguje reklama?

Cookies tvoří digitální otisk uživatele, prozrazují o něm více, než byste čekali. Usnadňují cílení reklamy, jejíž metody jsou čím dál pokročilejší. Dnes je na internetu reklamními analytiky sledovaný každý uživatelův krok. Ovšem ještě více informací pak mohou získat z takzvaných chytrých spotřebičů, které jsou připojeny online. Poptávka po chytrých pračkách, ledničkách či televizích roste i přes riziko ztráty soukromí.

V počítačích a chytrých telefonech se však sledování dá bránit. Pomáhá tomu mnoho populárních doplňků do prohlížeče. Některé jenom blokují zobrazování reklamy, jiné blokují i část sledujících skript a poskytovatelů. Větší potíží je u chytrých spotřebičů, u nichž uživatel nemůže zasahovat do nastavení, nejvýše může odmítnout smluvní podmínky. Tím však přijde o většinu chytrých funkcí a zůstane mu pouze obyčejná televize či lednice, která ovšem stála několikanásobek průměrné ceny.

Jsou cookies osobním údajem?

Zákon o ochraně osobních údajů výslovně neoznačuje cookies za osobní údaje. Ovšem tento zákon zároveň říká, že osobním údajem je „*jakákoli informace týkající se určeného či určitého subjektu údajů, tj. lze-li takový subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu*“. Lze tak říci, že cookies by mohly být za osobní údaje považovány, pokud by provozovatel webu mohl na jejich základě, případně i s využitím dalších údajů, které má k dispozici, identifikovat konkrétní osobu. Ačkoliv to ve většině případů zřejmě možné nebude, lze jen podpořit závěr, že k souborům cookies je vhodné přistupovat jako k osobním údajům.

Každý provozovatel webu, který tedy hodlá používat nebo používá síť elektronických komunikací k ukládání údajů nebo k získávání přístupu k údajům uloženým v počítačích či smartphonech uživatelů, je povinen tyto uživatele předem prokazatelně informovat o rozsahu a účelu jejich zpracování a je povinen nabídnout jim možnost takové zpracování odmítnout. Tato zákonná povinnost ovšem mnohdy není ze strany provozovatelů nejrůznějších webů plněna, a nás tedy na tuto formu sledování neupozorňují.

Lze tyto soubory blokovat?

Soubory cookies lze blokovat nebo povolit na všech webech nebo lze zvolit, na kterých webech budou povoleny a na kterých blokovány.

Blokování všech souborů cookies může pomoci chránit soukromí uživatele, ale také omezit uživatelskou přívětivost či funkčnost některých webů. Je tedy nutné dobře vybírat weby, pro které soubory cookies povolíte a pro které nikoliv. Můžete začít blokováním všech souborů cookies a potom je postupně povolovat pro jednotlivé důvěryhodné weby.

*Mgr. Lukáš Zelený
vedoucí právního oddělení
společnosti dTest*

Mgr. Lukáš Zelený je vedoucím právního oddělení obecně prospěšné společnosti dTest, největší české spotřebitelské organizace. V roce 2013 byl zvolen předsedou Spotřebitelského poradního výboru při Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR a také působí v několika meziresortních pracovních skupinách. Autor se mimo jiné věnuje přednáškové činnosti na téma spotřebitelských práv a spotřebitelského hnutí. V předchozích letech se intenzivně věnoval kampani proti nezákonným a neetickým praktikám pořadatelů předváděcích akcí a podomních prodejců. Angažoval se při projekcích dokumentárního filmu Šmejdí a v související kampani „Petice proti šmejdům“.

III. PRÁVO BÝT ZAPOMENUT

Pohled Úřadu pro ochranu osobních údajů

K rozhodnutí Soudního dvora ve věci práva na zapomení

Soudní dvůr Evropské unie vydal dne 13. května 2014 z určitého pohledu přelomové rozhodnutí ve věci Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González. Tento rozsudek je především spojován s tzv. právem na zapomení (right to be forgotten) a přinesl do právního řádu nový pohled na to, jak přistupovat k dílčí části činnosti internetových vyhledávačů. Současně potvrdil právo jednotlivých osob ohradit se proti tomu, aby informace o nich byly prostřednictvím internetového vyhledávače dostupné.

Co rozhodnutí předcházelo

Pan Mario Costeja González podal stížnost ke španělskému dozorovému úřadu pro ochranu osobních údajů, ve které se ohradil proti tomu, že po zadání jeho jména do vyhledávače se objevují dva odkazy na stránky španělského deníku z roku 1998, na kterých je oznámení o dražbě jeho nemovitostí zabavených v důsledku dluhů na sociálním zabezpečení. Jeho stížnost směřovala jak proti vydavateli daného deníku, tak proti společnostem Google Spain SL a Google Inc. Španělský dozorový úřad zamítl stížnost proti vydavateli deníku s tím, že zveřejnění informace bylo v souladu se zákonem. Současně vyhověl stížnosti proti společnostem Google Spain SL a Google Inc. a uložil jim vymazat údaje z vyhledávače, tj. odstranit indexaci daného záznamu o panu Mario Costeja Gonzálezovi. Proti tomuto rozhodnutí se obě společnosti bránily žalobou k soudu, který následně položil Soudnímu dvoru Evropské unie několik předběžných otázek. Zejména se Soudního dvora Evropské unie zeptal, zda lze společnost Google Spain SL považovat za provozovnu správce osobních údajů (Google Inc.), zda se na činnost vyhledávače vztahuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, tedy zda ke zpracování dochází na území Evropské unie, zda je činnost vyhledávače zpracováním osobních údajů, zda lze uložit odstranění indexace ve vyhledávači, ačkoliv se jedná o informace, které byly zveřejněny třetími stranami v souladu se zákonem.

Postavení provozovatele vyhledávače z pohledu směrnice 95/46/ES

Soud se ve svém rozsudku nejprve zabýval otázkou, zda činnost vyhledávače lze považovat za zpracování osobních údajů a zda provozovatele vyhledávače lze považovat za správce osobních údajů.

Na tuto otázku soud odpovídá tak, že automatické, neustálé a systematické prohlížení internetu za účelem vyhledávání zveřejněných informací, které jsou následně v rámci indexování uspořádávány, uchovávány na serverech provozovatele a konečně zpřístupňovány uživatelům v podobě výsledků jejich vyhledávání, je nutné bezpodmínečně považovat za zpracování ve smyslu směrnice 95/46/ES. Přitom není dle soudu nijak podstatné, že mezi takto zpracovávanými informacemi se nacházejí všechny druhy informací, tedy osobní údaje i ostatní informace.

Za významné v dané souvislosti soud považuje to, že činnost vyhledávače hraje rozhodující roli v šíření informací, neboť je zpřístupňuje všem uživatelům internetu. Ve vztahu k informacím o konkrétní osobě poté vyhledávače umožňují vytvořit strukturovaný přehled informací týkajících se této osoby, a v důsledku tak její více či méně podrobný profil.

Soud dále nepochybuje, že provozovatel internetového vyhledávače je správcem osobních údajů, neboť sám určuje účely a prostředky zpracování a sám zpracování provádí. To znamená, že tento provozovatel je také odpovědný za zpracování osobních údajů prostřednictvím jím poskytované služby.

Územní působnost

Zajímavou otázkou, se kterou se soud musel vypořádat, je to, zda na činnost vyhledávače Google (Google Search) dopadá regulace směrnice 95/46/ES. Společnost Google Inc. je americkou právníckou osobou, která odmítla z konkurenčních důvodů sdělit, ve kterých státech se nacházejí servery, na kterých jsou data uložena. Společnost Google Spain SL je poté dceřinou společností skupiny Google, která jako samostatná právnícká osoba se sídlem v Madridu provozuje činnost zaměřenou na podporu prodeje produktů a služeb on-line reklamy třetím osobám ve Španělsku a také na marketing této reklamy.

Na tuto otázku soud odpověděl tak, že činnost provozovny v členském státě, zde Google Spain SL, je spojena s činností vyhledávače, protože slouží k nabízení reklamního prostoru jako prostředku k dosažení hospodářské výnosnosti vyhledávače. Soud zde tedy zaujal široký výklad toho, co lze považovat za zpracování osobních údajů „v rámci činnosti provozovny“, kdy postačí pouhé hospodářské propojení provozovny se správcem, resp. mezi hospodářskou činností provozovny a zpracováním osobních údajů správcem. Není tedy nutné, aby se samotná provozovna konkrétně podílela na zpracování osobních údajů, tj. prováděla některé z operací s osobními údaji. Dokonce není ani nutné, aby provozovna měla k osobním údajům přístup.

Na základě tohoto poté soud dospěl k závěru, že ačkoliv nelze jednoznačně určit, že osobní údaje jsou zpracovávány na území Evropské unie, přesto tím, že na území členského státu vyvíjí provozovna, Google Spain SL, činnost k podpoře prodeje a k prodeji reklamního prostoru nabízeného prohlížečem (správcem, Google Inc.), která se zaměřuje na obyvatele tohoto členského státu, podléhá zpracování osobních údajů Google Search právní regulaci směrnice 95/46/ES.

Právo na zapomnění

Poslední, ale nejdůležitější částí soudního rozhodnutí je posouzení problematiky tzv. „práva na zapomnění“. Toto právo není ve směrnici 95/46/ES nikde výslovně zakotveno, a soud k němu proto musel dojít výkladem jiných ustanovení.

Soud především poznamenal, že zpracování přesných údajů, které bylo původně v souladu se zákonem, se postupem času může stát neslučitelné se směrnici 95/46/ES, a to zejména tehdy, jestli uvedené údaje již nejsou nezbytné pro účely, pro které byly shromažďovány nebo zpracovávány. Uvedené znamená, že se údaje mohou zdát nepřiměřené, nepodstatné nebo již nepodstatné, nebo přesahují míru s ohledem na účel a uplynulý čas. Pokud se v takovém případě subjekt údajů obrátí na provozovatele vyhledávače, ten je povinen dotčené informace a odkazy ze seznamu výsledků vyhledávání vymazat.

Pro posouzení toho, zda je nutné informace z výsledků vyhledávání vymazat, poté soud stanovil, že je třeba poměřit práva subjektu údajů s hospodářským zájmem provozovatele vyhledávače a zájmem veřejnosti nalézt uvedenou informaci. V obecné rovině poté stanovuje, že k vymazání nemusí dojít vždy tehdy, pokud je zde převažující zájem veřejnosti mít na základě zahrnutí informace do výsledků vyhledávání k dotčené informaci přístup. Za příklad, kdy právo subjektu údajů na vymazání informace nepřeváží, soud uvádí úlohu subjektu údajů ve veřejném životě.

Vyznění rozsudku je tedy takové, že pokud se subjekt údajů obrátí se svou žádostí o výmaz určité informace z výsledků vyhledávání na provozovatele vyhledávače, je to tento provozovatel vyhledávače, kdo je povinen posoudit, zda je další zpracování daného osobního údaje přiměřené a důvodné, tj. zákonné. Přitom na jedné straně přihlíží k právu subjektu údajů na ochranu soukromí, konkrétně k tomu, aby zveřejňované informace byly přiměřené a podstatné s ohledem na účel a uplynulý čas, a na druhé straně zohlední právo veřejnosti na to mít přístup k dané informaci jako výsledku vyhledávání. Zohledňovanými kritérii by tedy měl být zejména čas, který uplynul od zveřejnění informace, postavení subjektu údajů ve společnosti, povaha dané informace a účel jejího zveřejnění a z toho vyplývající míra zásahu do soukromí anebo naopak míra práva veřejnosti na přístup k dané informaci.

Současně je třeba upozornit, že podle soudu není podstatné, zda zveřejnění informace na webové stránce je zákonné. I v případě, kdy vydavatel webové stránky zveřejňuje osobní údaje v souladu se směrnicí 95/46/ES, přesto má subjekt údajů právo se domáhat výmazu této informace z výsledků vyhledávání. Není tedy nutné předem žádat o odstranění informace na webové stránce, ale lze se rovnou obrátit na provozovatele vyhledávače.

*Mgr. Daniel Pospíšil
ředitel právního odboru
Úřadu pro ochranu osobních údajů*

Praxe, zkušenosti a postupy Úřadu v souvislosti s „právem být zapomenut“

V květnu roku 2014 vydal Soudní dvůr Evropské unie rozsudek, který se týkal práva fyzické osoby být zapomenut v prostředí internetu. Přesněji Soudní dvůr judikoval právo fyzické osoby žádat provozovatele internetového vyhledávače, aby byly odstraněny z výsledků vyhledávání určité odkazy na informace, které se týkají zejména jejího soukromí a u nichž již nepřevažuje právo veřejnosti na vyhledání takového odkazu. Daný rozsudek se netýká jen společnosti Google, která provozuje stejnojmenný nejrozšířenější vyhledávač, ale všech ostatních vyhledávačů, tudíž je musí aplikovat i např. české vyhledávače.

Jak je již z těchto informací patrné, jednalo se o průlomový rozsudek, který přinesl nová očekávání, ale i problémy v aplikaci, tj. určení na jaké informace se vztahuje, a přinesl též vysokou autonomii vůle provozovatelům internetových vyhledávačů v rozhodování, které výsledky vyhledávání odstraní a které nikoli. Dále přinesl obavy z cenzury internetu a také přehnaná očekávání některých osob, že nyní je možné požádat o odstranění jakéhokoli výsledku z vyhledávání.

Odbor pro styk s veřejností Úřadu pro ochranu osobních údajů, jakožto odbor vykonávající v převážné míře konzultační a stížnostní agendu Úřadu, obdržel k tomuto tématu po vydání uvedeného rozsudku, resp. jeho medializaci, měsíčně cca desítku stížností a dotazů, a to i telefonických. Největší vlna proběhla v prvních měsících po medializaci rozhodnutí práva být zapomenut, tedy na konci jara a zraje léta, kdy se lidé začali ve zvýšené míře zajímat, co lze o nich při zadání jejich jména a příjmení najít na internetu. Jak je výše uvedeno, někteří se v závislosti na nalezených výsledcích obrátili na Úřad již přímo se stížností či dotazem, jak postupovat, aby byla zajištěna ochrana jejich soukromí.

V některých podáních bezprostředně po vydání zmíněného rozsudku lidé upozornili i na praxi společnosti Google, která požadovala v rámci formuláře pro nahlašování požadavků na odstranění odkazů z vyhledávání zaslání kopie identifikačního průkazu. Podání obsahující tento poznatek byla odborem pro styk s veřejností postoupena ke kontrole.

Odbor pro styk s veřejností zaznamenal i několik nedoložených či zmatečných podání v této věci. Stěžovatelé byli v těchto případech vyzýváni k doplnění podání, resp. byli odkázáni, aby nejprve požádali o odstranění výsledku vyhledávání daný vyhledávač a až posléze v případě nutnosti se obrátili na Úřad s doložením všech relevantních informací. Tento postup byl doporučován i v rámci konzultační činnosti, kdy bylo lidem doporučováno, aby v případě, když se domnívají, že vyhledávač zobrazuje odkaz na informace, které již nejsou relevantní či hrubým způsobem zasahují do jejich soukromí, nejprve využili k tomu určený formulář na stránkách daného vyhledávače, pokud je k dispozici, či přímo kontaktovali provozovatele vyhledávače s žádostí o odstranění výsledku vyhledávání. V případě, že by jejich žádost byla neúspěšná, mohli zaslat Úřadu relevantní informace k posouzení, včetně například reakce provozovatele vyhledávače, tj. důvody, pro které provozovatel vyhledávače nespátřil nutnost odkaz z výsledku vyhledávání odstranit. Taková stížnost by následně byla odborem pro styk s veřejností posuzována a analyzována, a to zejména, zda lze požadované odstranění odkazu z vyhledávání podřadit pod daný rozsudek Soudního dvo-

ra a zda odkaz, resp. stránka, na níž výsledek vyhledávání odkazuje, obsahuje informace, které jsou již z hlediska práva veřejnosti na informace bezvýznamné.

Odbor pro styk s veřejností se setkal i se stížnostmi, které byly zjevně mimo rámec rozsudku Soudního dvora, např. odstranění z výsledku vyhledávání aktivního profilu na sociální síti či jiné informace zjevně nezasahující do práva na ochranu soukromí. Takové a jiné obdobné stížnosti byly odborem pro styk s veřejností odkládány, a to zasláním informace stěžovateli o vyhodnocení jeho stížnosti, případně s doporučením, aby celou věc řešil s provozovatelem internetové stránky, na kterých je daná informace zveřejněna.

*JUDr. Jiří Žůrek
ředitel odboru pro styk s veřejností
Úřadu pro ochranu osobních údajů*

„Právo být zapomenut“ ve světle kontrolní praxe Úřadu

V návaznosti na přelomové rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Google Spain SL, Google Inc. proti AEPD, Mario Costeja González, C-131/12 ze dne 13. května 2014 se Úřad pro ochranu osobních údajů zabýval několika podněty. Dva z nich, u kterých bylo shledáno možné porušení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, byly postoupeny ke kontrole. Oba podněty směřovaly proti společnosti Google.

V prvním podnětu se stěžovatel domnívá a upozorňuje Úřad, že společnost Google, dle jeho názoru protiprávně, shromažďuje osobní údaje, když požaduje k vymazání odkazu z internetové historie v návaznosti na výše uvedené rozhodnutí, kopii řidičského, občanského průkazu nebo cestovního dokladu. „Znamená to, že vymažou nějaký nesmyslný odkaz, který do internetové historie vložil neznámo kdo a získají Vaše jméno, datum narození, rodné číslo, adresu, číslo dokladu a aktuální fotografii?“ píše stěžovatel.

Úřad zahájil na základě tohoto podnětu a na základě oprávnění vyplývajícího z § 33 odst. 3 zákona č. 101/2000 Sb. kontrolu, jejímž předmětem bylo dodržování povinností správce osobních údajů stanovených v Hlavě II zákona č. 101/2000 Sb., v souvislosti se zpracováním osobních údajů shromážděných z požadovaných kopií identifikačního dokladu žadatelů o výmaz z výsledků vyhledávání informací umístěných na internetu.

V rámci kontroly položil Úřad společnosti Google několik dotazů. Zajímalo nás, jaké osobní údaje musí žadatel o výmaz uvést, jaké doklady musí předložit, statistika žádostí podaných v ČR, kde jsou žádosti uchovávány, kdo a jakým způsobem je zpracovává a v neposlední řadě jaká jsou kritéria posuzování proporcionality mezi ochranou soukromí a právem veřejnosti na informace.

Z odpovědi vyplynulo, že k dokumentům, které společnost Google k výmazu z výsledků vyhledávání požaduje, náleží čitelná kopie dokumentu potvrzující totožnost žadatele (nebo totožnost osoby, kterou je oprávněn zastupovat). Nevyžaduje cestovní pas ani jiný národní identifikační doklad. Části dokumentu, např. čísla, třeba u průkazu čtenáře, může žadatel zakrýt, pokud bude jeho totožnost zřejmá ze zbylých informací. V případě, že žadatel nežádá o odstranění stránek obsahující jeho fotografie, může zakrýt také svojí fotografii.

Pokud se týká statistiky žádostí podaných společnosti Google v ČR, bylo jich od 13. května 2014 přibližně do poloviny září 2014¹⁾ doručeno 1 222 a obsahovaly 5 300 adres URL²⁾. Přibližně v 55 % bylo žadatelům o výmaz vyhověno, asi k 10 % požadavků byly vyžádány dodatečné informace a 35 % požadavků na výmaz nebylo vyhověno.

Společnost Google uvedla, že následně po publikaci rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 13. května 2014 byla kontaktována hamburským úřadem pro ochranu dat. V důsledku požadavku tohoto úřadu došlo k úpravě webového formuláře používaného k podání žádosti o výmaz z výsledků vyhledávání. Oproti původnímu formuláři není požadována kopie občanského průkazu ani cestovního pasu žadatele, ani žádného dalšího národního identifi-

kačního dokladu. K identitě žadatele postačí kopie jakéhokoli osobního průkazu s možností nadbytečné údaje znečitelnit.

Při posuzování proporcionality mezi právem na ochranu soukromí a mezi právem veřejnosti na informace, které společnost Google provádí, zjišťuje, zda výsledky vyhledávání na internetu obsahují zastaralé informace a zda je jejich zveřejnění nadále ve veřejném zájmu. K tomu slouží řada kritérií, např. zda dotčená osoba je, či není osobou veřejně činnou, zda odkaz směřuje na materiál publikovaný státní institucí, obecně uznávaným zdrojem, zda obsah byl, či nebyl publikován samotným žadatelem, zda informace souvisí s jeho povoláním, s jeho odsouzením za trestný čin apod.

Každé kritérium má ovšem své komplikace a úskalí, což je jedním z důvodů, proč společnost Google ustavila expertní poradenskou skupinu s pracovním názvem „Právo být zapomenut“.

Na závěr Úřad posoudil všechny získané informace s relevantními ustanoveními zákona č. 101/2000 Sb. a konstatoval, že společnost Google neporušila při zpracování osobních údajů pro účely vyřizování žádostí o odstranění výsledků z vyhledávání povinnosti vyplývající z ustanovení § 5 odst. 1, § 11 citovaného zákona.

Druhý podnět se týkal žádosti o výmaz odkazu na článek publikovaný v deníku Blesk. Obsahem tohoto článku byla informace o tom, že subjekt údajů – stěžovatel spáchal závažný trestný čin, byl po dobu 2 měsíců na útěku před policií, byl odsouzen k 15 letům odnětí svobody a tento rozsudek byl později změněn a nahrazen nařízením léčby v psychiatrické léčebně. Žádosti stěžovatele o výmaz odkazu na internetový článek společnost Google nevyhověla, a proto se stěžovatel obrátil na Úřad.

Úřad v rámci úkonů před zahájením kontroly vyzval společnost Google o podrobné vysvětlení všech skutečností, které vedly k nevyhovění žádosti stěžovatele a neprovedení výmazu odkazu na internetový článek. Společnost Google ve své odpovědi uvedla, že zásadně při zvažování oprávněného zájmu veřejnosti na přístup k informaci vztahující se k trestním rozsudkům ve vztahu k základním právům subjektu údajů, posuzuje faktory jako je závažnost trestného činu, jeho význam pro veřejný život, věk subjektu údajů v době spáchání činu a dobu, jež od spáchání činu uplynula.

Předmětný obsah je novinovým článkem vydaným v době spáchání trestného činu a týká se role stěžovatele v něm. Inspektorka Úřadu se ztotožnila s názorem společnosti Google, že v daném případě by se vymazání odkazu ze seznamu výsledků vyhledávání mohlo dotknout legitimních zájmů uživatelů internetu, kteří by mohli mít zájem na přístup k této informaci. Při posuzování proporcionality mezi veřejným zájmem na přístup k informacím a ochranou soukromí subjektu údajů bylo v této věci postupováno v intencích rozsudku Soudního dvora EU s tím, že informace o spáchaném trestném činu, který se prokazatelně stal, jsou zveřejněny v režimu ustanovení § 5 odst. 2 písm. d), e) zákona č. 101/2000 Sb.

Stěžovatel měl a má možnost, pokud se nadále domnívá, že neodstraněním výše uvedeného odkazu bylo porušeno jeho právo na ochranu osobnosti dle § 81 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, obrátit se v rámci občanskoprávního řízení na soud, neboť i když na článek přestane odkazovat internetový vyhledávač Google, existují další internetové vyhledávače, které mohou odkaz zobrazit po zadání jména stěžovatele.

Inspektorka Úřadu se po posouzení všech doručených podkladů a na základě výše uvedených informací rozhodla kontrolu nezahájit.

JUDr. Jiřina Rippelová
inspektorka Úřadu pro ochranu osobních údajů

Poznámka:

¹⁾ Jedná se o časové období průběhu uvedené kontroly.

²⁾ URL, celým názvem Uniform Resource Locator („jednotná adresa zdroje“) je řetězec znaků s definovanou strukturou, který slouží k přesné specifikaci umístění zdrojů informací (ve smyslu dokument nebo služba) na internetu (zdroj: Wikipedia).

Budiž zapomenut, člověče. Máš na to právo?

Je tomu zhruba rok, kdy jsem se v rozhovoru s předním odborníkem na komunikaci setkala s právem na přístup k internetu. Mělo jít o přínos dnešní doby. Výsledek technologického pokroku. Právo nikým nepojmenované. Nikým negarantované. Tehdy jsem jej označila poněkud exkluzivním a nákladným právem na to, aby mohlo být zaručeno všem. A přeci. Stačí si představit, kolikrát se během všedního dne ocitáme na webu z důvodu soukromých, profesních, za účelem plnění pracovních úkolů či jen k ukrácení dlouhé chvíle. Svým způsobem se stalo internetové připojení pro aktivního člověka dneška nezbytným. A tak dělíme náš život na online a offline, komunikujeme ASAP a synchronizujeme účty nejrůznějších sociálních sítí. Zdá se však, že internetovou stopu, kterou po sobě zanecháváme na webu, poznáváme až ve chvíli, kdy ohrozí náš každodenní život.

Zatímco jsme diskutovali o mírně úsměvném právu na přístup k internetu, Soudní dvůr EU vydal v květnu loňského roku přelomové rozhodnutí ve věci Google Spain vs. Costeja.¹⁾ A s ním nečekaně i právo být zapomenut. Záhy se ukázalo, že právní praxi nezkomplikuje jen nejasný anglický překlad nového oprávnění. Jedni volali po zapomnění, jiní chtěli být zapomenuti, další si přáli zapomenout.

Na počátku mediální bouře se v souvislosti s případem společnosti Google objevily informace o smazání jakéhokoli sdělení z webových stránek. Ve skutečnosti však Soudní dvůr mířil ve svém rozhodnutí jinam. Začal se zabývat zmíněnou internetovou stopou, kterou za sebou naše online identita zanechává. Nikoli, dnes již nemusíte být detektivem, abyste vytvořili více či méně detailní profil konkrétní osoby z toho, co vyhledávač nabídne. Samozřejmě a leckdy sebevědomé chování lidí v internetových vodách začala dohánět paměť prohlížeče. Soudní dvůr proto došel k názoru, že soukromý život člověka narušuje mnohem více dohledatelnost některých informací prostřednictvím prohlížeče, spíše než jejich zveřejnění na konkrétní stránce. Provozovatelé webových prohlížečů, Google, Seznam, Yahoo, Safari, Centrum a další, se tak ocitli v nezáviděníhodné roli. První posouzení žádosti o výmaz dostali na starost právě oni. Právo být zapomenut ovšem není bezbřehé, jak by se mohlo na první pohled zdát.

Čím se tedy Google při posuzování žádostí zabývá? Nejdříve je jeho úkolem zvážit, zda se odkaz na internetu vztahuje k reálné osobě. Nerozhoduje přitom, jestli je vyhledávání založeno na základě jména a příjmení, přezdívkou nebo pseudonymu. Úspěšnosti žádosti tak nemusí stát v cestě vyhledávání jména Jan Novák ani subjektu #Boromil356. Rozhodnutí také ovlivní skutečnost, zda se osoba podílí na veřejném životě a zda v něm má určité postavení. Zásah do soukromí osoby politicky činné není totožný se zásahem do soukromí běžného občana. Týká-li se informace ve vyhledávači nezletilého, její odstranění bude pravděpodobnější.

Pro další zhodnocení je rozhodující přesnost, aktuálnost a relevantnost informace, přičemž platí pravidlo: čím starší data, tím méně jsou relevantní. Nelze vynechat možné narušení soukromí subjektu, které mnohdy způsobují údaje o zdravotním stavu jednotlivce, jeho náboženské víře, sexuální orientaci či předchozí trestné činnosti. Ochrana bude stěžejí poskytnuta osobě, která dříve dala se zveřejněním souhlas. Samozřejmě nemůžeme opomenout kontext případu a také fakt, zda údaje subjektu slouží pro novinářskou nebo uměleckou činnost.

Je třeba mít na paměti, že výše uvedené příklady zastupují jen některá vybraná kritéria. Jde spíše o jistý návod a především upozornění. Zdaleka ne všechny žádosti čeká kladné posouzení. Pokud žadatel nesouhlasí s vyhodnocením, smí se obrátit na Úřad pro ochranu osobních údajů se stížností proti postupu provozovatele prohlížeče.

Nakonec zbývá pár paradoxů. Pan Costeja, který chtěl být odtržen od své minulosti a nenávratně zapomenut (alespoň internetově), se svým případem navždy zapsal v historii. Provozovatelé prohlížečů si s nepochopením hrají na soudce. No a veřejnost? Ta

se ptá, k čemu to právo být zapomenut vlastně je, když na webové stránce zůstává vše při starém: „V novinách přece psali, že to Google musí smazat, ne?“.

Mgr. et Mgr. Klára Sommerová
odbor analýzy a zpracování informací ve veřejném sektoru
Úřadu pro ochranu osobních údajů

Poznámka:

¹⁾ Rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-131/12, *Google Spain SL, Google Inc. vs. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González*, ze dne 13. května 2014.

Příspěvek z pracovní skupiny WP29

Pravidla pracovní skupiny WP29 pro uplatnění „práva na zapomení“

Pracovní skupina WP29¹⁾ vypracovala a 26. listopadu 2014 přijala dokument²⁾ poskytující návod, jak se vypořádat s uplatněním rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-131/12, jejímž předmětem byla žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci *Google Spain SL, Google Inc. vs. Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González*.

Soud v této kauze řešil, zda jednotlivec má právo na to, aby jeho osobní údaje na internetu, které již nejsou aktuální a poškozují ho, byly vymazány nebo zneprístupněny.

Uveřejněný dokument má dvě části. V první WP29 nabízí interpretaci výše zmíněného rozsudku a má sloužit především provozovatelům internetových vyhledávačů. Ve druhé části, určené prvotně dozorovým orgánům ochrany dat, je soupis kritérií pro vyřizování stížností v relevantních případech. Seznam kritérií může posloužit i provozovatelům internetových vyhledávačů při stanovování jejich vlastních kritérií pro vyřizování žádostí o odstranění osobních údajů jednotlivce z indexu vyhledávání.

Zmíněný rozsudek Soudního dvora EU je k dispozici na <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=76845>.

Zmíněný dokument WP29 je k dispozici na http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp225_en.pdf (pouze anglicky).

Pro informaci předkládáme v českém jazyce stručný výtah z výše uvedeného dokumentu Pracovní skupiny podle článku 29 (WP) ze dne 26. listopadu 2014:

Prováděcí zásady k rozsudku Evropského soudního dvora ve věci „Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González“

Internetové vyhledávače jako správci osobních údajů

V rozsudku se uznává, že provozovatelé internetových vyhledávačů zpracovávají osobní údaje a stávají se tak správci ve smyslu článku 2 směrnice 95/46/ES. Zpracování osobních údajů prováděné v rámci provozu internetového vyhledávače musí být odlišeno od činnosti vydavatelů webových stránek.

Subjekt údajů nemá povinnost kontaktovat původní webovou stránku

Jednotlivci nejsou povinni kontaktovat původní webovou stránku pro uplatnění svých práv vůči internetovým vyhledávačům, neboť zákonná úprava ochrany osobních údajů se vztahuje i na činnost internetového vyhledávače vystupujícího v postavení správce osobních údajů.

Spravedlivá rovnováha mezi základními právy a zájmy

Práva subjektu údajů s ohledem na ochranu soukromí obecně převažují nad hospodářskými zájmy provozovatele vyhledávače i nad zájmy uživatelů internetu. Řešení je odvislé od

povahy a citlivosti zpracovávaných údajů a také zájmu veřejnosti mít přístup k těmto konkrétním informacím. Veřejný zájem bude podstatně vyšší, pokud se subjekt údajů pohybuje ve veřejném životě.

Zrušení odkazů (de-listing) má omezený dopad na přístup k informacím

V praxi se ukazuje, že zrušení odkazů má na právo svobody projevu a přístupu k informacím velmi omezený vliv. Převáží-li zájem veřejnosti práva subjektu údajů, bude zrušení odkazů považováno za nepatřičné.

Žádné informace nebudou vymazávány z původního zdroje

Rozsudek se týká jen výsledků z vyhledávání podle jména osoby a není požadován výmaz odkazu z indexů internetového vyhledávače. To znamená, že původní informace zůstane i nadále přístupná za použití jiných klíčových slov nebo při přímém vstupu do původního zdroje vydavatele.

Územní účinnost rozhodnutí o zrušení odkazů

Omezení zrušení odkazů na domény v EU na základě uživatelova záměru využívat internetové vyhledávače prostřednictvím svých národních domén nemůže být považováno za dostatečné pro uspokojivé zabezpečení práv subjektu údajů podle tohoto rozsudku. V praxi to znamená, že zrušení odkazů by se každopádně mělo vztahovat na všechny relevantní domény, včetně com.

Poznámky:

¹⁾ Pracovní skupina pro ochranu údajů (WP29) je nezávislý poradní orgán Evropské komise pro otázky ochrany údajů a soukromí. Tato pracovní skupina byla zřízena podle článku 29 směrnice 95/46/ES.

Úřad je jejím členem a předseda českého úřadu v současnosti vykonává funkci místopředsedy WP29. Více informací je k dispozici na <https://www.uoou.cz/organizacni-zacleneni-ochrany-osobnich-udaju-v-ramci-evropske-unie/ds-1769/archiv=0&p1=1659>.

²⁾ Guidelines on the implementation of the court of justice of the european union judgment on "Google Spain and inc v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González" C-131/12 (WP 225).

Názory oslovených odborníků

Právo být zapomenut? Spíše: právo vyřadit z indexu!

Sice se tomu tak říká (že jde o „právo být zapomenut“), ale ve skutečnosti jde o něco dosti jiného. O právo vyřadit určité konkrétní odkazy z automaticky generovaného indexu internetových vyhledávačů. Aby bylo o něco složitější dostat se na místa, kam tyto odkazy vedou.

I v počítačové branži se občas stává, že někdo říká A, ale myslí tím B. Nebo, že původní význam onoho A sice byl A, ale s postupem času se změnil na ono B. Příkladem dnes může být tak frekventované slůvko „portál“: kdysi, na úsvitu dob internetových, to skutečně znamenalo jakousi bránu, skrze kterou jste pouze prošli někam dál. Fakticky to byl člověkem vytvořený a „ručně“ udržovaný katalog odkazů na místa, která někdo jiný před vámi navštívil, zhodnotil a stručně popsal. No a vy jste si podle těchto popisů vybírali, na které z těchto míst se prostřednictvím odkazu vydáte. Dnes je ale portál něco úplně jiného: něco, co vás má pohltit a za žádnou cenu vás nemá pustit nikam dál. A tak vám nabízí první i poslední: elektronickou poštu, kalendář, kontakty, zpravodajství, různé hry, e-shoppy apod.

S postupem času se ale změnil i princip vyhledávání: ruční shromažďování odkazů, a hlavně jakékoli „lidské“ hodnocení míst, na které tyto odkazy vedou, se kvůli jejich neskutečně obrovskému počtu stalo jednoduše nemožné. S výjimkou opravdu velmi úzce

specializovaných katalogů. Místo toho se prosadily vyhledávače, fungující na principu zcela automatického indexování obsahu, především (ale ne pouze) textového. Zdůrazněme si, že jejich základní vlastností je to, že rozhodně nemají čas ani schopnost jakkoli interpretovat to, co kde najdou, či dokonce nalezený obsah nějak hodnotit, co do jeho významu, relevance, správnosti apod. Jednoduše „nahází vše na jednu hromadu“ (do svého indexu) a ponechávají na svém uživateli, aby si sám našel onu příslovečnou jehlu v kupce sena.

Když takový vyhledávač (při svém indexování) někde najde třeba sousloví „Procházka na mostě“, nedokáže poznat, zda jde o nějakého (blíže neurčeného) pana Procházku, který se právě prochází po konkrétním mostě. Tím spíše nepozná, že by se mělo jednat o zcela konkrétního pana Procházku, narozeného tehdy a tehdy, bytem tam a tam. Nedokáže to odlišit ani od situace, kdy jde o nějakou „generickou“ procházku (chůzi) po mostě. Poznává pouze to, že v daném sousloví se vyskytuje určitý konkrétní řetězec písmen. A tak, když uživatel vyhledávače následně zadá stejný řetězec, nebo i podřetězec (např. jen „procházka“), může mu vyhledávač vrátit odkaz na místo, kde sám tento řetězec někdy předtím našel, v rámci svého indexování. A je na uživateli, aby si sám vyhodnotil, zda jde o nějakou osobu, ať již blíže neurčenou či zcela konkrétní, nebo jen o procházku ve smyslu chůze.

Mimochodem, problém s různými interpretacemi téhož znakového řetězce rozhodně není nijak nový. Jeden známý příklad pochází už z dob Rakouska-Uherska a císař František Josef I. mu prý vděčí za svou přezdívku „starý Procházka“. To když tehdejší noviny měly přinést jeho fotografii, která si v čele průvodu vykračuje po dnešním pražském mostě Legií – a pod fotografií měl být právě titulek „Procházka na mostě“.

Pokud by „starý Procházka“ žil ještě dnes, mohl by se dožadovat aplikace rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie „ve věci C-131/12, ze dne 13. 5. 2014“, které je neformálně označováno jako „právo být zapomenut“. Ve skutečnosti jde ale jen o další případ, kdy se slibuje A (ve smyslu odstranění určitých „výchozích“ informací), ale fakticky jde o B – ve smyslu odstranění konkrétních odkazů z indexu konkrétního vyhledávače. Staříčkého mocnáře by určitě nepotěšilo, že to rozhodně nijak neovlivní paměť lidí, ve které se ona hanlivá přezdívka již dávno důkladně uhnízdila. Že se stejně tak nejedná o eliminaci žádného z dochovaných výtisků onoho ošklivého novinového plátku, který si dovolil pod jeho fotografii napsat onu dnes již nepřiměřenou, nepodstatnou nebo již nepodstatnou popisku „Procházka na mostě“. A že jde pouze o eliminaci jakéhosi kartotéčního lístku, podle kterého by se historikové či jiní badatelé snáze dopátrali, který konkrétní článek měl vznik oné hanlivé přezdívky způsobit.

Nechme ale staříčkého mocnáře v klidu odpočívat a podívejme se na zmíněné rozhodnutí Soudního dvora z obecnějšího pohledu: osobně jej považuji za klasický příklad snahy vyřešit neřešitelný problém. Konkrétně najít ideální rovnováhu mezi mnoha faktory, které z větší části působí přímo proti sobě. Třeba jen: jak vyvážit právo na soukromí a ochranu osobních údajů s právem na informace a svobodu projevu – to vše v kontextu toho, jak dnes funguje Internet jako takový, i konkrétní vyhledávače? To prostě nemá řešení. Natož pak ideální a jednoduché.

Výsledkem může být jen složitý kompromis, který asi nadchne málokoho – ale na kterém snad každý najde něco, co se mu nebude líbit a co bude kritizovat. Z mého, hlavně technického pohledu, nesedí už samotné konstatování Soudního dvora, že vyhledávače zpracovávají osobní údaje. Již jen proto, že nedokážou (a ani se nesnaží) rozpoznat, kdy se o osobní údaje jedná, a kdy nikoli. Viz výše uvedený příklad s „Procházkou na mostě“. O tom, zda jde či nejde o osobní údaje, rozhodují až uživatelé tím, jak oni interpretují data poskytnutá vyhledávačem. Jak rozumí tomu, co jim vyhledávač najde, když zadají třeba jen klíčové slovo „procházka“ (bez ohledu na malá a velká písmena).

Stejně tak mi nepřijde správné chtít po vyhledávači, aby vyřazoval ze svého indexu cokoli z „výsledků vyhledávání provedeného na základě jména osoby“. On snad Google a spol. umožňuje nějak hledat „na základě jména osoby“? Pokud vím, nic takového neumí. Doká-

že hledat pouze konkrétní znakové řetězce v nějakém textu, ale nikoli jména osob. Protože neví a nepozná, kdy jde o jméno nějaké osoby, a kdy o něco jiného.

Ale možná jsou to jen přílišné technické detaily, zatímco podstatné jsou jiné věci. Třeba jen to, že odstranění odkazu z indexu vyhledávače nijak neovlivní existenci toho, na co odkaz odkazoval. To zůstává stále dostupné a dostane se k tomu každý, kdo si cestu najde jakkoli jinak. Třeba přes své záložky, přes nějaký „ruční“ katalog, přes odkaz v nějakém on-line článku, nebo jednoduše přes jiný vyhledávač. Protože na světě není jen Google, či Bing, ale řada dalších vyhledávačů. A obejít je všechny, se žádostí o odstranění odkazu, je vlastně z principu nemožné – protože nové vyhledávače vznikají dnes a denně.

A mimochodem: pokud by někdo chtěl dosáhnout toho, aby odkaz na nějaké stránky nebyl zařazován do žádného (automaticky fungujícího) vyhledávače, musel by na to jít jinou cestou: požadovat, aby příslušné stránky samy o sobě říkaly, že si nepřejí své indexování. Na to jsou webové stránky připraveny: slouží k tomu soubor robots.txt, který indexujícím robotům říká, co a jak smí být indexováno, a co nikoli.

*RNDr. Ing. Jiří Peterka
nezávislý konzultant a publicista
pedagog na MFF UK Praha*

RNDr. Ing. Jiří Peterka, nezávislý konzultant pro oblast elektronického podpisu a digitální kontinuity, autor knihy „Báječný svět elektronického podpisu“. Publicista, píšící již dvacet let o Internetu, telekomunikacích, e-Governmentu a o všem zajímavém (nejen) v on-line světě. A ještě o deset let déle pedagog na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde stále vyučuje počítačové sítě a komunikace.

Seznam.cz a právo být zapomenut

Již více než půl roku žije Seznam.cz v realitě rozhodnutí Soudního dvora EU v otázce „práva být zapomenut“. Zatímco mediální zájem upadl a míra pozornosti odborné veřejnosti již nedosahuje předchozí intenzity, otázky spojené s tímto rozhodnutím jsou stále živé. A jinak tomu nebude ani v budoucnu, neboť rozhodnutí soudu otevřelo více otázek, než je schopné zodpovědět.

Pro ty z vás, kteří se s rozhodnutím soudu v případě „Google Spain“ ještě nesetkali, uvádíme následující: předmětem sporu byla žádost španělského občana Maria Costeja González (a s ním i španělského národního úřadu pro ochranu osobních údajů) o odstranění odkazu na konkrétní webovou stránku s jeho osobními údaji z výsledků vyhledávání společnosti Google. Soudní dvůr EU následně v květnu 2014 rozhodl, že fyzická osoba může za určitých okolností požadovat na internetovém vyhledávači, aby zabránil přístupu k jejím osobním údajům zobrazeným ve výsledku vyhledávání podle jména osoby. Jinak řečeno, aby konkrétní výsledek takového vyhledávání již nadále nezobrazoval. Plná verze rozhodnutí je k dispozici na

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=152065&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=190710>.

Zásadní rozhodnutí pro vyhledávače

Z pohledu internetového vyhledávače jde v případě práva být zapomenut o zásadní rozhodnutí. Níže si dovoluujeme uvést tři hlavní důvody:

- 1) Předmět činnosti vyhledávače byl soudem přímo označen za zpracování osobních údajů a jeho provozovatel za správce osobních údajů.
- 2) Rozhodnutí se dotýká samotné podstaty a principu fungování vyhledávače, který zde paradoxně doplácí na svoji značnou technologickou pokročilost a inovativnost.

- 3) Provozovatel vyhledávače je rozhodnutím postaven do specifické role arbitra protichůdných zájmů třetích stran, aniž by měl možnost či zájem ovlivnit dotčený obsah webů třetích stran.

Zdrojové stránky mimo hru

Ve vztahu k rozhodnutí soudu je paradoxní především následující skutečnost: rozhodnutí je pouze a jen o vyhledávačích, nikoli o zdrojových stránkách, které dotčené informace charakteru osobních údajů zveřejnily a na svých stránkách i nadále zobrazují. Přestože to může znít absurdně, zdrojové stránky nebyly rozhodnutím soudu nikterak dotčeny. Výsledkem uplatnění práva být zapomenut v praxi tak není odstranění informací ze zdrojové stránky, ale pouze a jen z výsledků vyhledávání na základě dotazu ve formě jména a příjmení dané fyzické osoby. Žadatel se na danou zdrojovou stránku si ce obrátit může, povinnost a právní odpovědnost je ovšem dána pouze vyhledávačům.

Pokud Vás v této chvíli napadá příměr s odstraněním katalogového lístku z databáze knihovny, aniž by současně s tímto došlo k fyzickému odebrání knihy z regálu knihovny, nebo s potenciální odpovědností České pošty za obsah doručovaných listovních zásilek, vidíme to stejně. Ptáte se jakou to má logiku? Tak to my také.

Neméně závažnější je rovněž ignorace pozice a role zdrojových stránek v rámci debat vedených na evropské úrovni. Náš dosavadní dojem je takový, že tyto ve vztahu k právu být zapomenut vlastně nikoho nezajímají.

Za Seznam.cz navíc postrádáme zásadní diskusi k osobní zodpovědnosti každého uživatele za vytváření vlastní digitální stopy na internetu, stejně tak jako k potřebě posílit digitální znalosti a dovednosti Evropanů. Otázku prevence rizikového chování nevyjímáje. Zde si dovoluji připomenout, že na tomto poli Seznam.cz již šestým rokem úspěšně působí s projektem www.seznamsebezpecne.cz.

Právo být zapomenut v praxi

Možnost uživatelů podat žádost o odstranění osobních údajů z výsledků vyhledávače není ničím novým. Mediální zájem podpořený celkovým klimatem v EU, aférami s odposlechy ze strany USA a prostorem, kterému se před volbami do EP dostalo tématu ochrany osobních údajů, logicky napomohl ke zvýšenému zájmu o odstranění záznamů z internetových vyhledávačů.

S žádostmi uvedeného charakteru jsme se setkávali již v minulosti. Z jednotek žádostí se jejich počet od května 2014 navýšil na desítky, o jejichž kladném či záporném vyřízení rozhoduje právní a fulltextové oddělení Seznam.cz. Pro alespoň základní představu o typech žádostí v našem případě hovoříme o následujících kategoriích:

- A. V minulosti veřejně činná osoba
- B. Agent StB
- C. Vyřizování osobních účtů
- D. Tester (test reakce Seznam.cz na zaslaný podnět)
- E. Sukničkář
- F. Falešný podnikatel

Zatímco některé z nich bývají úsměvné (kategorie D, E), v případě kategorií A, B a F se dostáváme do situace obtížného rozhodování s ohledem na neznalost všech souvisejících skutečností. Ostatně jak a proč má soukromá společnost rozhodovat o tom, kdo mohl či nemohl být agentem státní bezpečnosti?

Poměr mezi podpořenými a nepodpořenými žádostmi je aktuálně 70:30. Odstranění odkazu je vedeno v souladu s parametry rozhodnutí Soudního dvora EU a projeví se tak, že

po zadání dotazu na jméno fyzické osoby se stránka (odkaz) ve vyhledávači nezobrazí. V indexu vyhledávače nicméně zůstane a bude dohledatelný jinou cestou.

Z pohledu vyhledávače zásadní je otázka vynuceného zasahování do výsledků přirozeného vyhledávání. Coby tvůrci algoritmů vlastního vyhledávače, který jako jediný v Evropě dokáže s úspěchem konkurovat společnosti Google, to považujeme za zásah do kvality vlastního řešení. K uvedenému proto Seznam.cz přistupuje pouze zcela výjimečně.

Závěr

Při plném respektu k rozhodnutí Soudního dvora EU a k vážnosti této instituce nepovažujeme rozhodnutí za šťastné, opřené o kvalitní znalost reality digitálního světa.

Z našeho pohledu je červenou linií rozhodnutí extenzivní výklad stávající směrnice 95/46/ES k ochraně osobních údajů v kombinaci s pokročilostí a mírou využívání internetových vyhledávačů, zarážející benevolencí ve vztahu k vlastním původcům informací a uplatněnou logikou menšího zla v podobě snadného dohledání a postižení malého počtu vyhledávačů v porovnání s obecnými webovými stránkami.

Rozhodnutí ve věci práva být zapomenut opět poukázalo na specifickou digitálního světa a připomnělo otázku míry a prostředků k jeho regulaci. Seznam.cz zde již dlouhodobě zastává přístup vytváření pouze základního regulatorního rámce s ponecháním dostatečného prostoru pro samoregulaci. Dynamika vývoje digitálního prostředí a potřeba odpovídající odbornosti ostatně hovoří ve prospěch právě uvedeného.

*Mgr. Libor Manda
manažer pro kontakt se státní správou
společnost Seznam.cz*

Právo být zapomenut, hledání rovnováhy

Ve svém rozsudku (C-131/12) z května 2014 Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „Evropský soudní dvůr“) rozhodl, že lidé mají právo požádat provozovatele internetového vyhledávače, jako např. Google, o odstranění určitých výsledků vyhledávání, které se jich týkají. Evropský soudní dvůr rozhodl, že vyhledávače musí posoudit žádost každého jednotlivce o odstranění a že vyhledávač může i nadále zobrazovat určité výsledky, u kterých je na tom veřejný zájem.

Pracujeme velmi intenzivně na nalezení správné rovnováhy při provádění tohoto rozhodnutí. Myslíme si, že je důležité být transparentní ohledně procesu odstraňování a současně chránit soukromí jednotlivců. Výše uvedené rozhodnutí provádíme jednotně v rámci celé Evropy. V minulosti¹⁾ bylo odstraňování výsledků vyhledávání limitováno na velmi malý okruh případů. Ten zahrnoval informace, které byly soudem prohlášeny za nezákonné, jako je pomluva, obsah porušující autorská práva (poté, co jsme byli upozorněni držiteli práv), malware, osobní informace, jako jsou bankovní údaje, snímky týkající se pohlavního zneužívání dětí a další protiprávní obsah dle příslušného práva.

Postupovali jsme takto, neboť článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv uvádí: „Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; [...] toto právo zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.“

Nicméně Evropský soudní dvůr konstatoval, že lidé mají právo požádat o odstranění výsledků vyhledávání po zadání jejich jména, pokud je výsledek „neadekvátní, irelevantní nebo již není relevantní nebo přesahuje míru s ohledem na účely, pro které byl zpracován, a uplynulý čas.“ Při rozhodování o tom, co má být odebráno, musí vyhledávače brát v potaz také veřejný zájem. Jedná se ovšem o neurčitá kritéria, která jsou samozřejmě vágní a subjektivní. Evropský soudní dvůr také rozhodl, že vyhledávače nemají nárok na tzv. „žur-

nalistickou výjimku“. To znamená, že noviny mohou mít na svých webových stránkách článek o určité osobě. Článek je z právního hlediska naprosto v pořádku, ale my nebudeme moci z právních důvodů zobrazit odkazy na tento článek, pokud se bude zobrazovat při vyhledávání jména dotyčné osoby.

Rozhodnutí Evropského soudního dvora představuje významnou změnu pro vyhledávače. Ač jsme znepokojeni jeho možnými dopady, i my věříme, že je důležité tento rozsudek respektovat a neprodleně jsme tedy zpřístupnili **webový formulář** ²⁾, který může být použit pro podání žádosti o odstranění.

Dále pracujeme velmi intenzivně na zajištění toho, aby byl náš proces v souladu s právem a současně nám umožnil být odpovědně transparentními. Například informujeme správce webu v případě, že byla některá ze stránek jejich webu vyřazena z výsledků vyhledávání po zadání jména. Nicméně v takovém případě nespecifikujeme, kdo požádal o vyřazení, ani důvod, proč byly konkrétní výsledky vyhledávání vyřazeny, protože by to mohlo porušovat právo na soukromí jednotlivce.

Dále bychom rádi uvedli, že zveřejňujeme statistiky týkající se vyřizování takových žádostí o odstranění, včetně údajů pro jednotlivé země v našem Transparency Reportu, viz **Žádosti o odstranění obsahu** ³⁾. Zde je možné nalézt podrobnosti o tom, jak náš proces odstraňování funguje, kdo může o odstranění požádat, jak se rozhoduje, co bude odstraněno a další informace, a to ve výše zmíněném Transparency Reportu, pod sekci **časté dotazy** ⁴⁾.

Jak je uvedeno v Transparency Reportu, od května 2014 do února 2015 jsme obdrželi více než 216 000 žádostí o vyškrtnutí ze seznamu, které se vztahují k 772 107 jednotlivým URL. Máme tým lidí, kteří individuálně přezkoumávají každé URL, kterého se žádost týká, a zvažují, zda v konkrétním případě existuje veřejný zájem na uchování dané informace ve výsledcích vyhledávání, či nikoliv.

V mnoha případech je rozhodnutí, zda vyjmout určitou informaci nebo ne, poměrně jednoduché. Ale další požadavky nejsou tak jednoznačné a odpověď na ně není zcela jasná. Například, když se žádost týká odsouzení za dřívější zločiny – kdy je takové odsouzení zahlazeno? Nebo pokud se jedná o citlivé informace, které byly v minulosti dobrovolně nabídnuty/publikovány na veřejném fóru, či v médiích.

Tyto druhy žádostí často spadají do tzv. šedé zóny, což vyvolává složité právní a etické otázky a my se v těchto otázkách obracíme na třetí strany pro poradenství a pomoc. Proto jsme také založili nezávislý **Poradní výbor** ⁵⁾, složený z odborníků z akademické sféry, médií, expertů na ochranu osobních údajů a odborníků z oblasti občanské společnosti a technologického sektoru. Tento výbor si vyslechl názory z celé Evropy a nedávno vydal zprávu, kterou nyní podrobně analyzujeme. Současně také velmi pozorně sledujeme doporučení vydaná evropskými úřady na ochranu osobních údajů směřující k výkladu rozhodnutí Evropského soudního dvora.

*příspěvek byl vypracován kolektivem autorů
pod vedením Williama Malcolma,
Senior Privacy Counsel, za Google Inc.*

Poznámka:

¹⁾ Před rozhodnutím Evropského soudního dvora.

²⁾ https://support.google.com/legal/contact/lr_eudpa?product=websearch&hl=cs

³⁾ <http://www.google.com/transparencyreport/removals/europeprivacy/?hl=cs>

⁴⁾ <http://www.google.com/transparencyreport/removals/europeprivacy/faq/?hl=cs>

⁵⁾ <https://www.google.com/advisorycouncil/>

IV. MALÉ ZAMYŠLENÍ NA ZÁVĚR

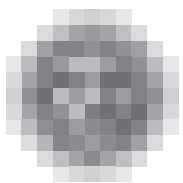
Opravit? Zapomenout ...

Učitelka češtiny měla zvláštní zálibu v diktátech. Psali jsme v každém měsíci nejméně jeden, a to vždy na zvláštní kus papíru. Naše výtvary pečlivě opravila a žák, který porušil pravidla pravopisu, musel na druhé straně listu založit rubriku s názvem „Oprava“. Sem pak bylo nutno vepsat každou postiženou větu. Bez milosti celou, samozřejmě v bezvadném tvaru.

Nicméně jednou se mému spolužákovi přihodilo, že zachyboval i při sepisování nového, tedy ve výsledku marně vylepšovaného textu. Z tohoto důvodu mu učitelka uložila vytvořit rubriku „Oprava opravy“. Pod ní se předmětná věta měla skvít v gramatické dokonalosti. Avšak nezadařilo se ani napodruhé. Proto bylo přikročeno k dalšímu pokusu. Do třetice všeho dobrého nebo zlého. Nyní se již mému spolužákovi povedlo napsat onu větu správně a vše se klonilo k první variantě. To by však učitelce nesměl ujít název rubriky v podání mého spolužáka. Významným hlasem nám jej důkladně přečetla. Zněl takto: „Opava opravy, opravy“. Třídou zazněl lehký smích, zatímco z tváře spolužáka bylo znát, jak se připravuje na nejhorší. Ale pedagožka si namísto očekávaného výbuchu jen povzdechla. Tak nějak, že Opava je krásné město. Za války ovšem velmi, ale opravdu strašně moc utrpěla, a tak si zaslouží zvláštní pozornost. Pak popsany list papíru na místě roztrhala a jeho cáry hodila do koše. Zcela správně usoudila, že můj spolužák už naplnil podmínky práva na zapomnění.

Ani dnes po dlouhých letech nepochybuji, že se naše učitelka zachovala naprosto správně. Jak z didaktického, tak ze společenského nebo psychologického hlediska. Respektování práva na zapomnění proto považuji za logickou součást kultury moderní demokracie.

*JUDr. Jiří Maštalka
odbor právní podpory
Úřadu pro ochranu osobních údajů*



**úřad
pro ochranu
osobních
údajů**

VYDÁVÁ ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

EDITOR: PHDR. DAVID PAVLÁT

REDAKTOR: MILUŠE NEJEDLÁ

GRAFICKÁ ÚPRAVA: MILOSLAV ŽÁČEK

ADRESA REDAKCE: ÚOOÚ, PPLK. SOCHORA 27, PRAHA 7, 170 00

TELEFON: 234 665 286

E-MAIL: POSTA@UOOU.CZ | INTERNETOVÁ ADRESA: WWW.UOOU.CZ

PERIODIKUM JE ZAPSÁNO V EVIDENCI PERIODICKÉHO TISKU POD ČÍSLEM MK ČR E 10548

© ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

DÁNO DO TISKU 7. 4. 2015